

Ana Horvat

## PODSUKNJA, roman

(poglavlja: PEĐA /i patka Patricija/, FATALNA ŠTEFICA I BOŽEK-ŠTEFEK  
i JAN KAO POLJE VEDRINE)

### IVOR I CRVENKAPICA

Sjedila je crna u snijegu balkona, bio je to prvi snijeg koji je vidjela u životu. Još sitna od mladosti, ni mačka ni mačić. Hanina joj je kćerka dala ime: Klea. Bila je iz Dunjinog kućnog legla. Pobjegla je u snijeg od gazda-Milinog preuranjenog napastovanja i Ferdinog upoznavanja grickanjem.

Bilo je baš jedno onakvo zimsko jutro kao ovo u Čučerju, u koje bi Hanina baka, da je živa, iznijela sagove na dvorište. Sunce blistavo, a snijeg suh. Baka bi rasprostrti tepih udarala kloferom, dok snijeg ispod njega nije posivio, pa odvukla sag na drugo, bijelo mjesto u dvorištu i opet ga “tukla” i tako pomicala i “tukla”, sve dok ispod tepiha ne bi ostao snijeg jednako bijel kao i prije “premlaćivanja”. Samo utrt.

U udaljenom prigorskom susjednom dvorištu netko je još na taj način čistio tepihe. Udarajući ih tromo, kao Hanina baka. Ali to nije bila Hanina baka.

Pokojne bake to ne čine, a ako ipak moraju, ne čuje se s neba. Osim Lorda, Ferde, Mile, Najdeka i Nanuka, Hana je bila uvjereni da ju je u kontinuitetu još samo ta baka po mami razumjela i voljela. Doduše, na potpuno neizdržljiv način koji je zaoblilo vrijeme.

*PREVOĐENJE VREMENA*

*ponekad zavedena*

*istom  
njenom žestinom  
kojom me ljubavlju  
satirala  
govoreći  
moraš  
ti si najbolja  
ti si najljepša  
pomislim na moju divlju  
baku Kangrgu  
ličku Srpkinju  
udanu nakratko  
za zbunjenog Čeha glazbenika  
a vrijeme je  
u neku blagost  
prevodi  
  
hoće li jednom i mene  
blagoslovljeno vrijeme  
u najbolju  
najljepšu baku iz priča  
prevesti*

Tko zna zašto je Hanu ta pjesma, jutros, podsjetila na motto anonimnog autora na početku knjige “Djeca Atlantide”, zbornika eseja mladih ljudi, ex Jugoslavena izbjeglih zbog rata:

*Odakle si?*

*Iz Jugoslavije.*

*Zar postoji takva zemlja?*

*Ne, ali ja sam ipak došao odande.*

Da li stoga što je i Hana, između ostaloga, izbjegla iz svog rodnog grada na osamu Medvednice, nažalost bez medvjeda, jer Zagreb više nije nalikovao Zagrebu, a Zagrepčani – Zagrepčanima ? Ili, možda, zbog djeda Čeha i bake Srпкиnje koji su se upoznali 20-tih godina 20. stoljeća u varaždinskom kazalištu gdje je djed svirao u orkestru a šesnaestgodišnja baka sjedila u prvome redu. Djed je govorio samo njemački i češki, a baka ni jedan od ta dva jezika. Uopće se nisu mogli sporazumijevati ali planula je ljubav velika kao brdo i ubrzo su se, na nijemo, oženili. Bio je to obećavajući početak za brzi svršetak koji je uslijedio!

Onoga bivšega gradskoga jutra kad se Klea trzuckala na ogradi balkona pri svakome udarcu klofera, tupa, ispresijecana bol za bakom probudila je Hanu uz odvratnu jutarnju svjetlost snijega, reflektiranu od bijelih ploha susjednih krovova kroz prozor do njezina kreveta. Telefon još nije zazvonio, a već je skoro podne!?

*- Zaboga Ferdo, preznoji se Hana, nisi valjda opet pregrizao telefonsku žicu! Što da smislim, opet, onima iz PTT-a ako jesi i nastao je kratki spoj?! Ni prošli me puta nisu mило gledali. Tko bi pametan, kad vidi zeca u sobi, vjerovao da se žica prekinula od usisavača. Ferdo, nemoj da je to! Pojedi nogu od ormara, naslon od stolca, zbirku pjesama! Ostavi mi telefon! On mi je jedini preostao za napadanje i spašavanje, za radio-zovove “ U pomoć! “, čujne po cijelome moru Jadranskome. Ako si opet, nepotrebno, jer još ti je polucijela mrkva, odgrist ću ti uho, ono koje ti je Mile oprao! Pa striži, strizibubo, s nečim drugim. O neka te vrag crnoga iz crnog šešira vadi, ako opet jesi! Ferdo, gdje si? Ne čujem grickanje, zar je već gotovo! Smiluj se.*

Ono što još uvijek Hana drži najliterarnijim od svega izdogađanoga u njezinome smiješnome ljubavnome životu, otpočelo je izletom pravnika na platformu za istraživanje podmorja i vađenje nafte i plina. Dobro zvuči, muževno i tehnički,

ha? Na neophodnost takvog razgledavanja za pravnike njezine firme nadošao je netko ili temeljito neinformiran ili željan čudnih avantura. Izlet je otpočeo jednim do u ranu zoru trajućim đipanjem u hotelskome noćnom klubu, a brodić koji ih je vozio do platforme kretao je u praskozorje. S jedan i pol sat spavanja Hana je bila toga jutro - mrtva žena. Osim toga, bila je bucmastija nego ikada, nenašminkana i u deprimantnoj fazi.

Priča o Ivoru ima neke od elemenata "Crvenkapice". Na primjer košaricu. Iz brodića pravnike su dizali na platformu u – košari. Brodić se ljuljao na velikim valovima, košara zanosila na jakome vjetru. Ako se tome pridometne da ljude košaricom dižu na tanjurasti plato platforme, koji je mjereći od razine mora negdje u visini petog kata kuće klasične gradnje, i da je košarica okačena na špagici a nema dna, nego stojite na njezinome donjemu obruču držeći se za gornji, a zapusi vjetra nose vas lijevo-desno i dižu vam suknju (koju ako pridržite – obruč ispustite), a dolje sve dalje duboko, namršteno more, dok gore ne znate hoće li vas, kada, tko i kako dignuti, a vi pitajboga kako s obruča skočiti-doskočiti, odnosno što ćete

(brodić, more ili plato) pogoditi pri iskrcavanju na 40 metara nadmorske visine!?

- *Sva sreća da sam plesala balet!* -tješila se od panike naglas po zraku njišuća Hana, držeći se panično za košaricu-, *sve ti jednom dobro dođe, pa tako i prije četiri decenije klasično-baletno izvježbani osjećaj za ravnotežu i doskok!?* Čuva me Ana Roje!

Za ručicu je Hanu prihvatio i na čvrsto tlo platforme parkirao neki mornar:

- *Ja sam Ivor, je li vas, možda, bilo strah?*

- *Ma kakvi, baš zabavno!*, izmuca Hana klecajući jezikom i koljenima, tik do sramotnoga plača, zazivajući ostatke svoga zanjihanoga junačkoga mentaliteta i uočavajući lagacno, dio po dio, ukazanu joj sliku (i priliku!?) gospodinovu, rudlavu i plavokosnu, pristojnu u visinu i širinu.

Hana je bila u razdoblju izričito lošeg mišljenja o sebi samoj. Nije se voljela, jela je bez veze i previše, furala se na tzv. prirodnu ljepotu i čitala mnogo, još više i brže zaboravljajući – što! Ta joj pojava s godinama sve više eskalira. No, dobro. Od Crvenkapičine košarice do morskoga vuka! Nije loše - moglo je i gore, tj. da se ne mogu sporazumijevati govorom kao baka i djed poslije kazališne predstave u Varaždinu.

Taj Ivor s dobro oblikovanim bicepsima (bit će od potezanja mornarskih užeta – mašta joj je radila!) imao je divnu, urođenu darovitost prilijeganja uz žene. Valjda im se iskreno divio jer je često, mjesecima bio bez njih na brodu ili platformi. Zalijepio bi se za njih milo i ugodno. Priljubio spontano i neodoljivo, nije izazivao strahove. Ostavljao je dojam glasnika sveopće sreće koja upravo počinje vladati svijetom. Iškiranu košarica-prijevozom izveo je Hanu odmah na malu šetnju i razgledavanje platforme. Ponašali su se kao da je izlet izrežiran na način da je u cijeni aranžmana susret pravica i mornara, pa što bude! Na početku te ograničene šetnje po kvadratnoj metraži Ivor je Hani najavio da na kraju slijedi iznenađenje. Iako je uvijek pljuckala po damama koje se za kojekakve gluposti, posebno one vezane na odlazak s nekim u postelju, opravdavaju rečenicom: *Ni sama ne znam kako mi se to dogodilo!*, Hana prvi put nije znala kako joj se to dogodilo! Nakon desetak minuta šetnje držali su se za ručice i po čudovištu od platforme, u buci motora i smrdežu goriva, lebdjeli kao iznad rajskoga vrta.

- *To je lift,* rekao je rudlavi, plavooki šetač Hane po platformi, zaustavivši se ispred nekih vratašca.
- *Pa nema više kamo gore!*
- *S njime ćemo dolje, u nogu,* nastavi on priliježući uz Hanu.
- *U čiju nogu?,* upita ona spremna da ide u bilo čiju.
- *U nogu od platforme. Ona stoji na četiri noge koje su stopalima na morskome dnu.*

Utrpao je omamljenu Hanu u nešto malo i valjkasto, neki liftić, uguravši se s njom jedva u to i spuštali su se time polako u – nogu, polako 20, 30, 40 metara ispod razine mora. To je doista bilo nešto! Čarobno, Hani prvi put toliko ispod morske površine, u nekakvoj metalnoj nozi, liftu-podmornici i to s rudlavim, opaljenim suncem, po moru mirišućim komadom kojemu je pala u ruke iz košarice! Da ne povjeruješ! Ili kako Hana voli reći:

- *Takvo što se samo meni može dogoditi! Navlačim čudesu. I manijake.*

Prije nego što ju je dosta stidljivo (za nekoga tko je po mjesec dana u smjeni, tj. bez žena) poljubio u obraz, samo je stigla pomisliti: *Bolje noga, nego košara, što mu je u svakom slučaju olakšalo početak.* Poljubio je Hanu jedanput, kao usput, i drugi put, nagradno, za hrabrost u drugi obraz. Slatko! Zašto li ju je to ljubljenje asociiralo na zabadanje zastavice na neki prelako osvojeni vrhunac i na predaju pokala dobitnici ženskoga pikado-turnira?

- *Sići ću ja s platforme, šapnuo joj je, za dva mi dana završava smjena.*

- *Za dva dana ja ću biti u Americi i ondje provesti više od mjesec dana!, pobjednički ga je dočekala Hana, koja sebe nije smatrala lakom robom.*

- *Što je to mjesec dana! Ja sam mornar. Plovio sam 10 godina na dugim prugama i mjesecima nisam vidio kopna. Drukčije doživljavam vrijeme, znam ga prevariti. No, gdje ćemo se vidjeti za pet tjedana?*

Bio je tako siguran, oslonjen iskustvom na svoj koncentrirani erotski naboj.

Gledao je Hanu poput svojega trenutačno najmilijega paža, nekim carski-milostivim pogledom i upitao, opet, na palubi, donoseći joj kavu iz kuhinje koju ga je poslala da malo dođe k sebi:

- *Kada?*

- *Bit ću 21. 8. u hotelu “ Pinija ” pokraj Zadra, odgovorio je netko iz Hane vrlo pribrano, pa ako se sjetite...*

- *Ja sigurno neću zaboraviti. Samo vi budite ondje!*

- *Ferdo, upala sam u govna, ne tvoja što je rutina, nego u prenesenom smislu, obrati se Hana slijedećeg dana zecu, ne samo da te ostavljam na mjesec dana, nego sam se gadno uvalila nakon toga. Što ću sad? Mornar! Samo mi je još to trebalo! Patiti se po SAD-u i Kanadi misleći kad ću se više vratiti mornaru. Idiotski!*

Ivor je nakon dogovora o datumu njihova ponovnog susreta djelovao još sigurnije i radosnije, baš obijesno radosno. Ne samo zavodnički zaneseno. Kretnje su mu postale čvršće i živahnije. Pokušao je šetati s Hanom platformom uokrug, jer se na tom plovilu drugačije ne može, držeći joj ruku oko ramena.

- *Zaboga, svi ovi posjetitelji gore moji su uredski kolege, kao spočitnula mu je Hana.*
- *Pa što! I ja sam u braku, a svi ovi ostali, tj. nepravnici, su moji kolege mornari, nadovezao se tako odsutno i mirno kao da naglas razmišlja hoće li iz oblaka na obzorju sutradan pasti kiša.*
- *Čini mi se da ne razumijem muškarce, promrmljala je Hana, zapravo, ja sam još samo jednom nogom u braku.*
- *U zao čas, reče Ivor.*

Tu njegovu misao Hana nije razumjela ali se, kao što to često čini, pravila da razumije. Nisam lijepa, ali sam zato pametna!

Platforma se stalno tresuckala i roktala. Odjednom je Hana postala svjesna jakoga zvuka motora koji su cijelo vrijeme bili u pogonu, svojega neispavanoga i nenašminkanoga lica bez frizure, svoje debeljuškaste, kratkonoge figure. Postala je potištena i spremna na bitku sa svjedokom svega toga. Svjedok je i nadalje bio radostan.

A Amerika? Što da se prepričava o zemlji u kojoj su svi već bili. Osim toga Hana brzo zaboravlja putovanja, nije u duši putopisac. Ipak, o jednome je američkome utisku Hana rado govorila:

- *Ondje se svi nasmiješe, čim im se obratiš. Neka je izvježbano, natureno odgojem, grimasa, glumljeno. Svi se smiješe i ljubazno odgovaraju. Moj*

*zapamćeni, veliki dojam o Americi sastoji se od malih, gustih, sveobuhvatnih osmijeha, nazvah ih Osmijesi tek toliko darovanih svakome na brzinu poput pusica. Svima pusice-darići unaprijed! Pa hajd ih onda, poslije, ne zasluži!*

Jedne besane, nogoboljne američke noći, vukući Ivora posvuda sa sobom već treći tjedan, u motelu na kanadskoj granici, Hana je napisala pjesmu unaprijed, o onome čemu se približavala, pjesmu njihovom budućem poljupcu:

### *POLJUBAC*

*najprije treba prijeći  
spuštenih ruku i ne gledajući  
jedan razmrvljen prostor  
gdje drhture gladne ptice  
koje se ne smije preplašiti  
kada to uspije  
mora se  
utrnuti osmijeh  
svladati oštra napetost između lica  
progutati plač  
i upaliti svijeća  
zatim malo zbaciti glava  
kao prema suncu i ususret vjetru  
pa udahnuti i zaroniti  
beskrajno laganim zamasima  
do dodira i okusa tih usana  
kojima se opravdava  
slavi i ljubi  
jedna ranije obećana  
besmislena smrt*

- *Oho!?Zanimljivo.*, prokomentira Hana samoj sebi sutradan nakon ukrcavanja u autobus u kojemu je na danjemu svjetlu pročitala svoju noćnu črčkariju.

Kad se Hana, onomad, brodićem udaljavala od platforme koja je cijela opasana horizontalno položenom žičanom mrežom, kao osiguranjem od pada posade u more, po toj je mreži uokolo trčao Ivor, mašući podignutim rukama na blještavoj pozadini vedroga neba. To je bio prizor! Kakva Amerika! Iz New Yorka poslala je Ivoru razglednicu. Nešto sve mračno na fotografiji, s puno sićušnih svjetala nebodera. Ma, znate, vidjeli ste već takve noćne razglednice. Tri je dana gazila Manhattanom smišljajući tekst za mali, bijeli prostor na poledini. Slobodnije prepričan taj bi tekst otprilike glasio: *Radije ne bih, iako jako bih!*

Potom je po Chicagu i Pitttsburghu, hodajući smlavljena vrućinom, razmišljala kako ta razglednica putuje preko raznih mora i nebeskih polja do platforme na kojoj je Ivor, a on je čita i ne pita se, valjda, tko je ta koja mu piše! Zamišljala ga je kako čita njezinu razglednicu pod morem, u nogi od platforme ili, pak, akrobatski položen na žičanoj mreži koja platformu okružuje, s galebovima u letu iza plavih kovrčica. Hrabar i čedan. Makar je oplovio sva mora svijeta i obljubio žene svih boja i lučkih kupleraja, Ivor je ostao nekako čedan. Zna se radovati ženskoj, čak joj se zna diviti i biti joj zahvalan.

Amerika se, napokon, dovršila.

- *Hvala joj, ali ne bih više*, bio je Hanin rezime putovanja za prijateljice.

*Amerika je dama za samo jedanput, zbog opće kulture*, tvrdila je.

Doma je Hana zatekla podivljalu i namrgođenu kćerku, ofucanoga, prorijeđene dlake zeca Ferdu (nisu ga ispravno hranili, što li?), Milu omršavljenoga i bez sjajne dlake i trudnu Kleu.

- *E, Mile, silovatelju maloljetnica, gade muški odvratni, pa ona ima tek 10 mjeseci, kretenu prokleti – što ću sad!?*, paničarila je Hana, umorna od skitanja i s punim koferima zmazane garderobe.

Ići na more! Kad ne znaš što bi doma od užasa i nereda, treba otići u hotel na more i po mogućnosti sve to grozno i neriješeno - utopiti. Tako razmišlja svaka malo bolja Zagrepčanka.

I sunča se tako Hana s kćerkom na drvenome molu. Drugi je dan ljetovanja. Napola žmiri. Sunce jako sjaji. Podne je. Po stazi uz more, u raskopčanoj šarenoj košulji primiče se muškarac. Polaganim, gegajućim koracima. Zastaje kod stepenica koje se spuštaju do mola. Grana pinije pokriva mu lice. Hana se malo pridiže. Zaklanja rukom oči. Ne nije, valjda, zaboga nije valjda! Muškarac silazi i sjeda pokraj Hane.

- *Već iz daleka sam znao da si to ti. Bio sam siguran da se kupiš na ovome mjestu. Ovdje bih se i ja kupao. Kakva je Amerika?*

- *Ti znaš kakva je, bio si deset puta. Ma više! Sigurno više!*

Pušta je da priča. I protuslovi sebi samoj i spetljava se i postaje sve svadljivija unutar toga monologa. Ivor je uvijek puštao Hanu da govori koliko god joj je trebalo. I slušao ju je. Poslije toliko žena znao je da su ovoj, na drvenome molu, riječi i oružje i pribor prve pomoći. Već posustalaj, predlaže Hani da prošeću malo po hladu, a Haninu kćer šalje po sladoled.

Tonom kojim se pita u restoranu što dama još želi popiti, Ivor upita Hanu želi li da ostane preko noći, tj. uzme sobu u njezinome hotelu.

- *Ne znam, odgovara Hana, jer doista nije više od zbrkanosti ništa znala.*

- *Dobro, odvratila on, sad ću to urediti s recepcionerom. Vidimo se na plaži poslije ručka!*

Hanina kći vratila se sa sladoledom. Poslijepodnevno kupanje bilo je odvagivanje. Gledajući svučeno lijepo, nepoznato, dalmatinsko tijelo Hana se preispitivala da li da se posluži ili ne. Toliko lijepo da je izazivalo strepnje i malodušja.

Nakladnik ove knjige trebao bi, na pravdu Boga, biti u Splitu ili barem u nekome dalmatinskome gradu, a bilo bi pošteno i da se troškovi tiskanja namire

na način da svaki od opisanih Dalmatinaca priloži po vlastitoj procjeni odgovarajući dio, kao dobrovoljni prilog, ovisan o tome s koliko je divljenja koji opisan. Napokon, već iskusna na tome području, Hana je bila sigurna da im to ne bi bilo teško! Konačno, zna se da Dalmatinci više drže do onoga što se priča, nego do onoga što je doista bilo (dalmatinski vic o Marilyn Monroe: *Pitaju Dalmatinca što bi radje da se s njom tajno poševi ili da se, bez toga, samo priča da jest? Radje bi da se priča, odgovara Dalmatinac!*).

Dakle, Ivorovo tijelo. Iako muževno, imalo je u cjelokupnome, prvoudarnome dojmu nešto umilnoga, krhkoga poput tijela djevojčice. Djelovalo je neopasno i afunkcionalno, kao da postoji zbog sebe samoga i kao da bi moglo biti i bivše Hanino. Na taj je način to tijelo pokraj nje sjedilo, tako je hodalo i plesalo, pripaljivalo joj cigarete. Znete li da ne treba ići u postelju s onim tijelom s kojim niste otprve savršeno plesali? Plesni je podij pokazatelj neslaganja i nepodudarnosti na svim ostalim pozornicama. Sjetite se! Razmislite.

Plesom je Hana spoznala da tome tijelu neće odoljeti. Ima, doduše, kod Hane s plesom jedna začkoljica. Baletno izdrilana u djetinjstvu, Hana vjeruje da onoga čega nema u pokretu – malo je vjerojatno da uopće postoji. A ako i postoji, bolje bi mu bilo da ga nema! Tko ovo, osim plesačica, shvati - svaka mu čast!

Kad je kćerka zaspala, Hana duboko nekoliko puta udahne na balkonu. Za umirenje i jači dovod kisika u mozak. Istušira se, skine staru šminku i ponovno se našminka, obuče najstanjujuću haljinu (u prijevodu: onu u kojoj izgleda najvitkije) i krene prema krilu hotela u kojemu je Ivor u maloj sobi imao nezaključana vrata. Nije pokucala. Gorjelo je svjetlo uz postelju. Znala je da vrata neće biti zaključana i da će gorjeti malo svjetlo. Ivor je ležao na krevetu s rukama iza glave, pokriven plahtom do pojasa. Nasmiješen. Je li on to sasvim svučen i ispod pojasa, pomislila je Hana još kod vrata? O, da! Bio je. Njegov dar za pojednostavljivanje na djelu! Potapšao je dio postelje na koji je bilo za očekivati da će Hana sjesti. Znao je što će biti njezin početni problem: Kako premostiti kontrast između ohole, samostojeće pravnice i pjesnikinje u večernjoj

haljini, sa šminkom i frizurom, i tarzanski gologa, polegnutoga, nepoznatoga mornara-zavodnika u hotelskom sobičku! Vrijeme i scenografija u širem smislu, bili su u redu!

- *Hoćeš li da malo razgovaramo najprije?*

Sjedajući do njega na postelju, žedno je odgovorila:

- *Da.*

Iako im je bajno išlo na plesnome podiju, Hana se pribojavala početka. Poljubac uvijek krije mogućnost zamke i užasa. Kao i obično, na krivome mjestu i u pogrešno vrijeme, Hanu je zapljusnuo žestoki predosjećaj potrebe opreza, pa je pogledavala na vrata.

- *Razgovarajmo, rekao je, o bilo čemu. Ti počni!*

Nije počela. Bilo joj je loše u želucu. Gušilo ju je u grlu. Val mrzovolje i panike da opet, izgleda, ide preko svojih mogućnosti, dizao se Hani prema sljepoočicama. Koljena su joj drhtala, nešto miljilo duž kralježnicu. Ferdo! Koji mi je vrag? Što radim s ovim golim muškarcem ovdje u hotelskoj sobi, pa makar i bilo mjesečine i pogleda na more? Što bi mi nedostajalo da lijepo, kat niže, čitam nešto pametnoga, bez šminke, u spavaćici i u svome krevetu?

Ivor je ležao i nadalje nepomičan. Čekao je da se Hanina daleka tutnjava približi i – iztutnji.

- *A što ako je baš on Kraljević? Mogao bi, dođavola, biti, ponese val nade Hanu-djevojčicu . Koliko ću zanosnih prizora u noćnome vrtu preskočiti ako sad pobjegnem? Koliko ruža, rukoljuba i poljubaca neću dobiti? Neka Kraljević iziđe iz šume i laganim kasom preko livade približi se mome prozoru. Smiješim se njegovu umornome konju, rasplećem kosu na prozoru, tjeram služavke, gasim svijeće. Hoće li kosa biti dovoljno dugačka?, bogzna koliko dugo je razmišljala.*

- *Ti gledaj kroz prozor, a ja ću ustati i odjenuti se. Malo ćemo prošetati, sigurno je još otvorena neka od konoba.*

Ivor je govorio polako i umirujuće. Ležeći nepomičan.

- *Sada malo gledaj kroz prozor, ponovio je.*

- *Pa to je on uhvatio moju misao o kraljevni s rasplećućom kosom u prozoru.! Bože. Koliko li je ovo moje bajkovito na rubu kreveta bilo glasno i potrajalo? Sasvim sam na njega zaboravila! Čovjek došao nakon mjesec dana dogovorenoga datuma na dogovoreno mjesto ( umjesto da lijepo ode kući ženi i djeci ) i sada leži svučen i ponuđen dok ja o kraljevni i kraljeviću od ruba šume, preko tratine do dvorca! Pa što ako smo se samo jedanput, prije ovoga, u životu vidjeli? Koga ja to davim i gnjavim, kao da mi je šesnaest!?, ljutila se u sebi na sebe i ostatak svijeta Hana bodreći se.*

- *Neću gledati kroz prozor i nemoj se obući. Ja ću se svući i neka mi Bog pomogne!* prošapta Hana, ateistkinja, ljubeći mu sjajno, modro oko.

- *Neće trebati nikakve pomoći, nasmiješio se Ivor, samo prestani misliti. Nasloni glavu ovdje na moja prsa, umiri se i slušaj kako se odozdo čuje udaranje valova. I ja ću slušati, na platformi se ne čuju od buke motora.*

- *Ti si dobar, nježan muškarac, a ja sam blesava žena!*

Poslije su plakali. Najprije on. Naglas, pa sve tiše, do tišine guste poput tijesta, poduprte mlohavim zapljuskivanjem ponekog vala o pješčanu plažu. Nije bilo ničega i sve je bilo ondje. Tada je Hana dosegula nešto za što je naslućivala da je moguća, nešto ublažena, postgalirovska sreća, neku ravnotežu sa sobom i svijetom započetu plačem. Osjećala se voljenom, dakle sigurnom. Nije ju bilo stid, niti ičega strah, čak niti toga da će sve završiti ujutro i nikad se više neće ponoviti. Svime je bila do sita nahranjena, uljuljkana u san, sa sobom samom u naručju.

Vratila se ujutro u svoju sobu nepomućenog raspoloženja i napisala svoju prvu i posljednju pjesmu pod naslovom SREĆA.

Neću vam je prepisati. Hana to ne bi voljela. Ona tu pjesmu nikad ne čita.

Naziva je *zaključanom pjesmom*. Objavljena je u njezinoj prvoj zbirci. Ali, evo vam jedna druga

*LJEPOTE NESVJESTAN*

*uvijek se svlačiš  
kao djevojčica iz dobre obitelji  
uredno i umilno  
pa prilaziš postelji  
tako nehajno  
tako obično ponuđen  
da mi ponestane daha*

*zatim liježeš  
rugajući se malo u preponama  
mojemu raskopčanom licu  
pedalj do plača  
što prizor tvoga tijela  
razlikuje  
od listanja novina*

Hani je mama telefonirala da veterinar smatra da će Klea roditi za tjedan dana, prilikom čega netko mora biti s njom da ga pozove bude li krenulo po zlu.

Može biti komplikacija jer je premlada za porod. Na povratku s mora Hana je zatekla još uvrijeđenijega žutanjka Milu, rezigniranoga Ferdinanda i trbušastu, mršavu, maloljetnu, mačju trudnicu Kleu. Mile i Kleopatra, kojega li dvojca za roditeljski par!

Ferdo bi Hanu katkad popišao u znak, pribojavala se, bivše ljubavi. Takvo njegovo suzdržano ponašanje nije u Hani više izazivalo onaj stari osjećaj raznježenosti, a i on kao da je razumio o čemu se radi pa je ritual bivao prorijeđen. Mile bi se Hani uvaljivao žestoko u krilo samo kad bi ondje već ležala Klea i demonstrativno preo poput aviona pogledavajući u Kleu što ju je

nerviralo pokazujući raspoloženje užurbanim mahanjem repom. Za nekoliko dana uspjeli su uspostaviti harmoniju, koja je bila nabita jednim novim osjećajem: Hana je bila od njih odmaknuta – srećom.

Klea se odlučila omaciti dijelom na trosjedu u dnevnoj sobi, a dijelom u Haninome krevetu. Uopće nije obraćala pažnju na pripremljenu i za to ručnicima obloženu košaru. Ne činite to mačjim rodiljama, one same odabiru mjesto koje, u pravilu, nije ono vaše! Trudovi su počeli predvečer, vruću i vlažnu, dok je Hana gledala televizijski program. Uz duboko disanje i grčenje trbušnih mišića Klea je počela prestiti. Hana je bila uzbuđena i uplašena. Rodila je prvoga crnobijeloga mačića na trosjedu, predući od bolova ( ili sreće ili nečega trećega – nitko nije Hani znao objasniti od čega, a nije ni nigdje u literaturi pronašla objašnjenje zašto mačka dok se maci – prede ). Klea je prvome mačiću pregrizla pupčanu vrpcu i rastvorila porođajnu košuljicu, oblizala ga (osušila i oprala) i pojela posteljicu. U toj pauzi Hana je otišla od nje u kuhinju po jabuku. Klea je ostavila prvog mačića i došla za Hanom. Slijedeći mačić već se pojavljivao, izvirivao je iz nje onakve sitne i stojeće usred kuhinje! Hana ju je podigla i odnijela u spavaću sobu, na svoj krevet, donijela onamo prvorodenoga i legla uz njih. Do jutra je rodila još sedmero. Ukupno osam mačića. Svi krasni crnobijeli i debeljuškasti, osim posljednjega, rođenoga prijepodne kad su već obje s olakšanjem pomislile da je sve gotovo. Osmi je bio smeđi, kržljavi. Zapravo trobojna, melirana (žutocrnobijelo ) curica. Klea je bila preiscrpljena da pregrize bilo što. Samo je tupo gledala u macicu. Odustala je od nje već na početku. Hana je dovršila babički posao! Dezinficirala je svoje škarice od manikircajga alkoholom i prerezala pupčanu vrpcu između mame i “nakazice”. Zatim je noktima razdvojila opnu, u kojoj je mače već vrlo plitko disalo, osušila ga gazom i prištekala na jednu Kleinu sisu. “Nakazica” je polako počela sisati, preživjela je i ostalo joj je to ime. Klea je Hanu gledala prijekorno jer se gazdarica upustila u nešto za što je smatrala da nije imala pravo. I nije. Samo je priroda uvijek u pravu.

Priča s Ivorom potrajala je oko pola godine. Dolazio bi u Zagreb prije ili odmah poslije smjene na platformi. Tada bi Hana ukućanima objavila da mora na službeni put, a na poslu bi zatražila nekoliko dana od godišnjeg odmora. Na taj način iskamčeno vrijeme provodili bi Hana i Ivor uvijek u istome hotelu (rado u istoj sobi i francuskoj postelji) u kojem su proveli svoju prvu kontinentalnu noć, skrivajući se od poznanika. I Haninih i njegovih. Ivor bi, katkad, nakratko izlazio iz sobe, Hana nikad. Ona nije silazila ni na obroke, on bi joj donosio u postelju hranu i cvijeće pokradeno po hodnicima ili iz predvorja hotela. Bili su i nadalje vrlo sretni. Samodostatni. Isključili bi nekim čarobnim prekidačem stvarnost. Baš nitko i ništa nije im trebalo. Čak ni svježi zrak.

Hanu je zadivljavala, i zauvijek će, lakoća kojom je Ivor, svim prijevoznim sredstvima, od autobusa do helikoptera, radostan i miran prevaljivao silne kilometra njihove zemljopisne udaljenosti. Hana je za trajanja njihova sretnog razdoblja toliko zračila srećom da joj organizam to nije mogao podnijeti. Često su joj izbijale groznice na usni.

O želji za povratkom nekoliko starih Haninih obožavatelja i iskrsavanju novih iza svake okuke – da se i ne govori. Osobito bivši ljubavnici su poput pasa.

Namirišu izdaleka da se kuja tjera i polude!

Te su zime Hana i Ivor, za promjenu, otišli u neki opatijski hotel na tjedan dana. Ivor je tko zna zašto, taj put bio neoprezan. Nije osigurao alibi i odstupnicu ni kod šefa platforme, niti pred ženom. Nije se nikome tjedan dana javljao telefonom. Taj su put sasvim izgubili orijentaciju u vremenu, što se onih drugih njihovih života ticalo. Kad se vratio kući, Ivora je žena uhvatila za grkljan.

Saznala je nekako i odnekuda za Hanu. Ivor je priznao sa kime je bio. Nikad nije objasnio zašto je ženi priznao. Uvjeravao je Hanu da je njegova supruga sve već znala i Hanino ime, gdje radi, kućnu adresu i telefone.

Danas, dovoljno odmaknutoj od tog događaja, Hani izgleda vjerojatnije da je Ivor bio preumoran. Od putovanja i sreće. I sam je sve priznao ženi.

Kod kuće su mu, nakon Opatije, priredili doček u najboljem dalmatinskome stilu. Sve je bilo pod punom ratnom spremom i taktički razrađeno: žena ga je dočekala plačući i vičući, napola “mrtva”, teturajući po kući glave umotane mokrim ručnikom; dječica tiho cvileća po kutovima; rođaci voljni “pripomoći”, puni sućuti i podrške “umirućoj” i jadnim malenima, dohrliše u čoporu sa susjednog otočja. Naravno da su se tu našli Ivorovi tata i mama. Pravi pravcati dalmatinski obiteljski cirkus, hepening za preobraćenje smućenika kroz izazivanje osjećaja krivnje.

Uspjelo je!

Ivor je potonuo. Majka ga je proklela ne bude li s Hanom prekinuo. Otac se Ivoru i Hani prijetio pištoljem. Od toga dana, pa narednih desetak mjeseci, Hanin život se pretvorio u pakao. Ivor se mogao barem svaki drugi mjesec sakriti i odmoriti na platformi.

Hanina su jutra počinjala telefonskim buđenjem iz Splita. Zvala bi je njegova ženica ili mamica. Najprije doma, a zatim, u nepredvidljivim razmacima, na posao. Tada je Hana radila u sobi s dvije sretno udane, ćudoredne gospođe. U sobama nove poslovne zgrade još nije bilo telefonskih priključaka. Stoga je Ivorova ženica Hanu nazivala na telefon kod direktorove sekretarice, koja je svaki put dolazila u Haninu sobu i najavljivala:

- *Dođite, dođite, Hana, opet vas treba ona gospođa ( ili njegova majka)!*
- *Zar ne možete reći da me nema, već su me danas tri puta zvale?,* molila je Hana.
- *Ne, ne mogu, prkosila je tajnica, ovo je ured i kad vas vaše stranke (osmijeh!) trebaju, ja ću ako ste ovdje - reći da ste ovdje!*

Vrata između direktorove i tajničine sobe bila su uvijek otvorena. On je tako volio. Hana je morala razgovarati stojeći pokraj sekretaričinog stola, a direktor ju je bijesno fiksirao. Iz slušalice je odjekivao, otprilike, ovakav tekst:

- *Kurvo jedna, beštijo, okani mi se muža! Ako ga ne ostaviš na miru doći ću ti na posao s dvoje male dice i vikati po hodnicima dok svi ne čuju kakva si kurva!*
- *Dobro jutro, kako ste, žao mi je što ste morali čekati. Pregledala sam vaš predmet i ovoga časa ne znam što bi se još moglo poduzeti. Sjednica Radničkog savjeta je zakazana za sljedeći tjedan. Da, imate pravo, to je na dnevnome redu, napišite žalbu, još ima vremena, razgovarat ću s predsjednikom komisije, trabunjala bi zajapurena Hana.*

Ivorov tata nije se Hani često javljao telefonom. Može se pretpostaviti da to ne spada u narodni običaj ili je, doista, bio zbog nečega u bolnici, odnosno, kako je Ivorova mama Hanu obavještavala *dobija je srčani udar zbog nesritne dičice*. U svemu tome užasu i primitivizmu Ivorova je majčica Hanu ponekad znala razveseliti, iako joj to nije bila namjera. Kad više nije znala kako bi je izvrijeđala i plašila, vikala joj je “Magarice jedna !“. To je Hani bilo slatko! Očarana je magarcima, lijepi su joj i imaju divan, nježan pogled.

Dok je Ivor bio kod kuće, nazivi su bili rjeđi, samo dva-tri na dan, ali kad je otišao u smjenu na platformu, sve je eskaliralo. Neki je novi ženski glas tada Hani zaštitnički priopćavao da Ivorov otac dolazi u Zagreb, a on je vojno lice i ima pištolj kojim će sve Hanine pobiti. E, pa sad! Hana je razmišljala bi li bilo pametno promijeniti ime i prezime, otkazati telefonski priključak, raskinuti radni odnos, odseliti u drugi stan ili grad Ili sve to zajedno. Ili skočiti kroz prozor. Ili da se, ako bi Ivor htio, zajedno otruju.

U završnoj panici i jadu Hana je napisala samo jednu pjesmu:

### *MOLBA*

*ne ostavljaj me  
tako nigdje*

*ničiju  
pred noć  
usred pustoši  
svijeta*

Naravno da ju je ostavio.

S vremenom, Hana je postala paranoidna. Šuljala se uredskim hodnicama i ulicama rodnoga joj grada očekujući hoće li iza nekoga ćoška iskrsnuti krupna Dalmatinka s dječicom i velikim kišobranom u rukama. Starijim muškarcima promatrala je ispupčenja s prednje strane sakoa, očekujući kad će netko od njih izvući pištolj i pripucati. Starijim, pak, damama pomno je razgledavala fizionomiju, tražeći im na licu crte sličnosti s Ivorom, pa kad bi ih pronašla, pomišljala je: *Sad će izvaditi iz borše onu bočicu sa solnom kiselinom!*

Ivora u polju vedrine nije više nikad ugledala. Potamnijela, njegova zvijezda još možda sjaji negdje na nebu, ali Hana ja ne može više naći. Zvala bi ga, kad više nije mogla izdržati, telefonom na platformu, dok je trajalo dalmatinsko, obiteljsko, telefonsko ludilo. Bili su to razgovori izvan svake pameti! Mogla je dobiti Ivora samo preko radio-veze i to na frekvenciji koju slušaju sva plovila na Jadranskome moru. Razgovarali bi u nekakvim nebuloznim šiframa, zapravo o ničemu. Izgovarala mu je, od suvislijega, nekakve vapajne rečenice kao:

- *Zar ti to ne možeš zaustaviti?*
- *Odavde ništa ne mogu, znaš i sama,* odgovarao joj je muškarac koji ju je nakon mnogo ljeta usrećio.
- *Pa, kad siđeš, učini nešto! Ostat ću bez posla.*
- *Pokušavam, ali oni svejedno, iza mojih leđa...*
- *Otruj ih,* režala je Hana, *sve ih treba otrovati!*
- *Ne mogu ih baš otrovati. Smiri se. Razmisli tko nas sada sve sluša!*
- *Znam. Svi osim Boga, i to zato jer ga nema!*

Razdoblje poslije Ivora i telefonskih ratova obilovalo je pjesmama.

Osim lirike, Ivorovo razdoblje nosilo je i jedan mrki pečat silazne linije Hanine pravničke karijere. Smijenjena je s rukovodećega radnoga mjesta na koje je nešto prije susreta s Ivorom bila imenovana. Bez obrazloženja, pukim ukidanjem radnoga mjesta “ zbog reorganizacije “ koja nikad nije uslijedila. Više nikad nije napredovala u struci.

Nakon dvije godine Hana je bila prvi put pozvana na tradicionalno čitanje ljubavne poezije u Samobor, uz Ljubičin grob pokraj crkve Svete Anastazije. Ljubica je bila neostvarena ljubav Stanka Vraza. Radi toga joj je i pisao pjesme! Skupilo se podosta hrvatskih pjesnika i prvi put se, kažu, pojavila i Vesna Parun. Iako joj je bila omiljena pjesnikinja, Hana Vesnu nije osobno poznavala. Za stolom u gostionici, u kojoj su navečer pjesnici počašćeni večerom, sjedile su slučajno jedna preko puta druge. Vesna nije bila raspoložena za razgovor, boljela ju je glava i već je u mislima otišla na daleku destinaciju, drugi kontinent, gdje je čeka radi organiziranog liječenja *njezin davni prijatelj*, tako je rekla. U jednom se trenutku, ničim izazvana, obratila Hani:

- *Ti nemaš muža ni dragoga, je li?*

- *Nemam*, odgovori zblenuto Hana koja se nedavno i sudski razvela od drugoga muža, *zar se to vidi?*

- *Slušala sam tvoju pjesmu onome Dalmatincu, Vesna Parun će i nastavi kao za sebe, to ti je zato što si kurva. Svi oni, osobito Dalmatinci, misle da su one koje pišu ljubavnu poeziju kurve. Život su mi preodredili i upropastili njihovi imaginarni kurci!*

- *Imate pravo, i meni, ali katkad nisu bili imaginarni*, nasmije se Hana kojoj nikako nije bilo jasno kako je Parunica, po čemu, točno zaključila da je pjesma koju je čitala bila napisana Dalmatincu, Ivoru!

Više nisu progovorile ni riječi.

Pisanje poezije vjerojatno je vrsta vidovnjaštva što znači da pjesnici znaju biti vidoviti. Hana je često razmišljala - dogodi li joj se uvijek ono što unaprijed napiše u pjesmi zbog toga što bi se i inače dogodilo ili se dogodi, baš kao u pjesmi, zato što je nesvjesno napisala pjesmu kao pretkazanje, iz impulsa vidovitosti.

Nekoliko godina poslije rasipa Ivor se javio Hani telefonom iz Zagreba i sreli su se. Bio je na proputovanju do platforme na Sjevernome moru. Ondje je radio u smjenama od šest mjeseci. Tako se izvukao od kućnih skandala. Hana ga je pitala pročitati li katkad "svoje" pjesme iz njezine prve zbirke i njezina stara pisma.

- *Ne, nikada, odgovorio je rezignirano, i da hoću, ne mogu. Ni ta knjiga, ni tvoja pisma više ne postoje.*
- *Kako ne postoje, pali su ti u more, izgubio si ih?,* reče Hana, koja je njegova pisma svaki put prije čitanja poljubila.
- *Moja ih je žena, još onda, pronašla i uzela. Nije mi ih htjela vratiti i zato ti ih nisam mogao poslati, onda, kad si me to molila jer je bila gužva.*
- *Nije ti ih htjela vratiti? Ne razumijem. Zašto joj ih nisi oduzeo?*

Slegnuo je ramenima.

- *Moja su pisma, dakle, i moja zbirka pjesama s posvetom tebi – kod tvoje žene? Gdje ih drži, zaboga, i što će joj?*
- *Ma nisu više. Zajedno smo ih na jednome izletu spalili na gradelama. Dogovorili smo se da je tako najbolje, prozbori čovjek koji je Hanu usrećio, osmislivši njezin život i njezinu smrt.*
- *Spalili umjesto mene-vještice na zamašćenoj lomači!? Prije ili poslije nego što ste ispekli ribu?,* bijesno će Hana.
- *Poslije,* odgovori on naivno, *No, za pjesme se ne žesti, dosta ih još znam napamet.*
- *Bravo!,* pohvalila ga je, *Bravo! Kad ti polijeće avion?*

- *Za sat i pol, uzdahne, ili dva. Imamo vremena.*
- *Nemamo, prošapće Hana, niti ga je ikada bilo!*

Nikad ga poslije nije vidjela. Nada se da i neće. Jedino je kopka jedno njegovo pismo s platforme, naslovljeno sa “Ljubljena moja bisernih očiju”. To bi rado još jednom, pri zdravoj pameti, pročitala! Zanima je kontekst njenih očiju u njegovoj dalekovidnoj obradi. Je li on to pretkazao bjelinu Haninih očiju koje gledaju pečene s roštilja, pa sve, za početak, prebacio na biserje kojim ga Hana gleda, prije nego što to biserje prostre pred svinje?

Što se Ivorove korespondencije tiče, bila je sakrita kod Dunje. Neki dan Dunja se Hani potužila da je pisamca tako savjesno sakrila da ih ne može pronaći.

Pošteno. Ni ne treba.

Za postivorovskoga oporavka, koji je potrajao nekoliko godina, jedino je Ferdinand znao koliko je Hana očajna. Samilosno joj je češće liznuo ruku dok mu je mijenjala vodu ili čistila zahod. Nekoliko ju je puta dosta energično gricnuo za stopalo. Valjda zbog provjere je li to još živa Hana ili ga dvori njezin duh. Mile je postajao seksualni manijak! Ili mu je to nastupilo od predobroga života ili od dosade življenja u stanu ili su svi dalmatinski mačori takvi!? Ne znam. Mislio je samo na jedno te isto! Hana ga je zaključavala dok se Klea tjerala, od čega bi još više podivljao i zapišavao sve – od zavjesa do telefonske sekretarice, od svilenoga sjenila svjetiljke do Hanine kćeri dok je spavala.

Mačke na taj način označavaju svoj ljubavni teren, govore drugim mačorima da je macica, okružena njegovim mirisnim markacijama – samo njegova. Isto čine i ženke, no mnogo diskretnije i uz manje galame. Napokon je Milu dala uškopiti.

Hana je bila bezvoljna što je, katkad, bilo isprekidano malim nervnim slomovima uzrokovanim zvonjavom telefona. Prijateljice su znale da je ne valja nazivati, dogovorile su se da Hana zove njih, ali uletio bi uvijek netko neupućen. Ivor je nestajao polako, u onoj istoj plavičastoj izmaglici iz koje se

pojavio kao vuk, izvadiвши Hanu iz košarice. Priču o Ivoru i Crvenkapici trebalo bi malo popraviti i doraditi, pa na kraju prodati kao filmski scenarij po kojemu bi film financirao neki proizvođač platformi!

Tonući u vrijeme *poslije*, Hanu je malo što moglo smiriti i razveseliti osim gledanja, timarenja i glađenja životinja. Kao da se prejako istegnula pa joj je u osjećajima nešto kvrcnulo, neki kralješnjak prekinuo njezinu emocionalnu nitvodilju. Ništa prema muškarcima nije osjećala, osim malo blagoga gađenja. Kleine prve mačiće jedva jedvice je podijelila. Moljakajući i poznate i nepoznate da ih uzmu. Otac Mile ih je, e to mu neće oprostiti, toliko demonstrativno ignorirao da bi im, kad bi mu nekoga stavila ispred nosa, okrenuo guzicu. Nikad ni pogleda, niti najusputnije nježnosti. Gad! Dok ih je Ferdo, mužjak iz sasvim drugoga filma, s velikim zanimanjem više puta na dan razgledavao, uveseljjavao skačući oko njih uokrug i igrao se s njima gurkajući ih njuškom. Klea je, nakon što su joj djeca otišla, bila tupa od žalosti. Mijaukala je tražeći ih po ormarima, zakucima, balkonu i stanu. Hana se osjećala kao djecootimačica i djecoubojica. Tješila je Kleu s onom osmorodjenom, smeđom Nakazicom koju nitko nije htio uzeti, pa je Hani ostala, kao njezina treća mačka.

Kleinim mačićima koje je u dobi od 10 mjeseci tako šutke, radosno i znalački rodila i podigla (bez tečajeva za trudnice i proučavanja literature a la dr. Spock!), njima sedmorici, za koje više ne zna jesu li živi, a strepi se o njima raspitati, u znak Hanine ljubavi i kajanja, neka i ovdje ostane zapisana pjesma:

### *UZ ROĐENJE MAČIĆA*

*otkad sam u mraku  
strepila svu noć  
dok ste u mojoj postelji rađani  
poput osam čistih*

*zgusnutih ljepota  
divotica  
pahulja crnih  
stalno mislim  
kako ćete  
s kakvim to zapravo ljudima  
koliko  
proživjeti kad vas podijelim  
hoćete li znati  
da sam uz svaku vašu šapu  
komadić srca privezala  
i hoće li vam jednom  
biti svejedno  
tko vas voli i ne zaboravlja  
gledajući potajno  
fotografiju u novčaniku*

U Čučerju, zimi je Hanina visoka, zelena ograda oko dvorišta sa biljkama penjaćicama - prozirna. Otpadne im lišće. To Hanu čini nesigurnijom odnosno manje zaštićenom jer je izdaleka vidljiva na ogoljelom dvorištu s bijelom snježnom podlogom. Nakon splitskoga telefonskoga progona i prijetnji, nastavila je razmišljati na taj način. Ostao joj je uvjetni refleks skrivanja zbog opasnosti od ljudi. Pomišljala je gacajući po snijegu:

*-I da sam se odmah nakon škandala odselila u Čučerje, po zimi bih bila dobra meta za Ivorovog tatu. Samo je trebao imati preciznu pušku i sa obližnjega brijega mogao me dobro naciljati barem u tri zimska mjeseca. Nikada se ne bi saznalo tko me je upucao. Ali, kad se penjačice i grmlje razlistaju, sasvim sam svijetu nevidljiva! Sa svih strana, osim iz aviona!*

## PEĐA (i patka Patricija)

Kod susjeda Iveka kukurikao je pijetao i čulo se gakanje pataka. Ujutro, nedjeljom po zimi sve je mnogu čujnije od snijega koji u Čučerju tako zatrpa cestu da se nizbrdo može samo na sanjkama, a uzbrdo, eventualno, pješice. Perad se ne pušta iz nastamba kad je hladno i sniježno, pa joj je dosadno i zimi se glasa češće nego ostalih mjeseci. Valjda razgovaraju međusobno ili prigovaraju gazdama. Patkice su bile daleko, dolje u magli i zvučale su vrlo veselo, preveselo s obzirom na to što neke od njih očekuje za Božić. Neće ih valjda sve Ivek poklati i prodati za tjedan dana!? O tome s njim, kao i s ostalim Čučerjancima, nije imalo smisla razgovarati. Za jestive životinje nije bilo milosti. Hana se prisilno odvušla u drugi smjer razmišljanja kako je ne bi uhvatilo malodušje ili bijes na Iveka. Pomislila je na pjesnikinju Emily Dickinson obrisavši prašinu s njezine debele knjige izabranih pjesama. Emily je gotovo cijeli život živjela sama kontaktirajući sa susjedima na način da im peče kolače i šalje im ih doma sa upečenim ceduljicama na kojima je svojim sitnim rukopisom ispisivala nove pjesme. Ljupko, pomisli Hana ali nije za oponašanje iz dva razloga. Prvi je što nije znala peći kolače, što više pretpostavljala je da se radilo o tortama, a drugi što bi Čučerjanci, koji su se Hani i bez toga vrlo čudili, dobili slom živaca da nađu u kriški torte listić papira i to još sa nekom animalističko-edukativnom pjesmom o ljubavi prema peradi koja ima pravo na život do prirodne smrti.

Patka Patricija ležala je jednoga davnoga ljeta na drvenome štandu placu na Kvaternikovom trgu vezanih nogu i glave obješene prema dolje. Na suncu. Bila je sasvim dehidrirana i polumrtvo mirna dok je gledala u mičuće cipele kupaca trepćući gotovo neprimjetno suhim kopcima. Kljun joj je bio zatvoren, krila omlohavljena, opne na nogama raširene kao da se sprema

zaplivati po daskama štanda. Njezina vlasnica, kumica koja ju je donijela na prodaju živu kako bi bila friško zaklana za nečiji nedjeljni ručak, nervozno je mamila kupce:

- *Mlada patkica, kupite finu, debelu mladu patkicu, dajem jeftino jer moram doma, već je podne!*

Hana je došla po peršin i luk. Nedostajali su joj za dovršenje objeda. Sve je povrće na tržnici već bilo sparušeno od vrućine i polugnijilo od polijevanja vodom kako bi izgledalo svježije, a na placu malo ljudi.

Dva je puta prošla pokraj patke s izljevom krvi u mozak zbog viseće glave. Spopao ju je bijes na kumicu koja je mogla povući iznemoglu patku 15 centimetara prema sebi pa joj ne bi glava visila, no to joj nije ni palo na pamet. Čak ni iz razloga što patka u takvome položaju izgleda kao krepana, pa je zbog toga nitko neće kupiti!

- *Koliko tražite za ovu polukrepanu patku, zarežala je na kumicu Hana.*
- *Još nije krepana, ali bu, dajem je u pol cijene, samo da je ne nosim doma. Samo ždere, a još ni jedno mi jaje nije snesla, vrag je zel!*
- *Da Bog da te ovako na krevet polegnu kad budeš umirala!, izdere se na kumicu Hana, kupi patku umjesto peršina i luka i odnese je u hlad svojega stana.*

Patka dugo nije htjela ni piti vode, a kamoli jesti. Samo je ležala odvezanih nogu i plitko disala. Hanin hofirant Peđa došao je na ručak koji nije bio gotov. Bio je gladan i umoran poslije nekakvog treninga.

- *Kad će biti gotov taj ručak kad još patku nisi ni očerupala!?*
- *Patka nije za ručak i neću je čerupati. Idi na ručak u Studentski dom. Ovdje neće biti ručka.*

Peđa je sjeo za kuhinjski stol, stavio pred sebe litru mlijeka iz Haninog frižidera, pijuckao i pokušao se umiljavati:

- *Dobro, dobro, smiri se, pričekat ću! Treba li ti zaklati patku?*
- *Idi na ručak u Studentski dom, rekla sam ti, i okani me se na nekoliko dana.*

Peđa je bio iz dobre sarajevske obitelji (mama profesorica, a tata liječnik) i studirao je u Zagrebu pravo. Upoznao se s Hanom u novinarskoj školi *Vjesnika* koju su oboje završili. Hana je diplomirala (i bila pripravnica u INI), a on još nije. Studirao je u Zagrebu jer su mu roditelji voljeli taj grad. Peđa je volio Hanu na onaj topli, bosanski način koji očarava Zagrepčanke. Na šarmantan i pomalo priprosti način *Bijeloga dugmeta* koje je bilo u modi. Bio je visok, plav, mekanoga dječaćkog lica i, kao, vrlo muškarčina po ponašanju.

- *Dobro, nazvat ću te u srijedu, a do tada ćeš se, valjda, riješiti te patke. Kome ćeš je ispeći, ha?*

Hana je za Peđom zalupila vrata od stana.

- *Ovaj mi izdaje naloge i rokove kome, što i do kada da radim u vlastitom životu i kući! I klao bi patku!*

Vratila se u kuhinju da vidi kako je patka. Hanu je oblila radost! Patricija je podvinula noge i sjedila na njima još klonule glave, ali pridigla se. Nakon sat vremena počela je piti vodu, a to je bio znak da će preživjeti. Patricija je dobila kućicu od kartona i veliki lavor s vodom na Haninom sjenovitom balkonu, no uglavnom je hodala za Hanom po stanu poput psa. Nakon nekoliko dana bila je potpuno živahna i zadovoljna. Budila se u zoru i gakala iz svega glasa pozdravljajući prve zrake ljetnog sunca oko 4 sata izjutra. Balkon je bio okrenut prema dvorištu, kao i većina spavaćih soba susjednih zgrada koje su bile izgrađene u četverokut unutar kojega je bilo veliko, zajedničko dvorište.

Peđa je došao u srijedu bez telefonske najave. Hanini roditelji su bili na moru. Donio je pidžamu, keficu za zube i utege. Punu torbu federa i utega za bildanje.

- *Bit ću kod tebe dok se oni ne vrate. Dom je pust, nema mi ni jednoga jarana. Donio sam sve što mi treba.*

Patricija je dogejala do Peđe i znatiželjno mu čupkala tenisicu. Hana je bila zabezegnuta kako se on odlučio doseliti, no nije ništa rekla. Samo je pokušala maknuti s puta, tj. iz središta uskoga hodnika torbu sa federima i utezima, no

nije ju mogla ni na čas dignuti. Peđa je patki viknuo *iš*, odnio svoje torbe u sobu i prilegao naručivši crnu kavu.

- *Što bih dao da imam ovakvo veliko ogledalo kao u tvojemu predsoblju u Studentskome domu! Znaš, to je jako korisno kad rastežem i dižem, mogu vidjeti svaki mišić kako radi. Kada ćeš likvidirati ovu patku? Gledaj, sere ti po kuhinji, stao sam u to sa bosom nogom! Slušaj, ovo je ozbiljno, ili ja ili patka! Tako to neće ići.*

- *Ići će, ići, netko će sigurno ići*, promrsila je Hana.

Danju je Peđa učio i jeo, a navečer bildao pred ogledalom. Između tih aktivnosti prigovarao je zbog Patricije, koja ih je u praskozorje budila, zajedno s cijelim kvartom.

Hana je voljela Peđino tijelo. Izduženo i vretenasto, njegovu mekanu, plavu kosu. Sviđao joj se njegov, povremeni, ugladeni način ophođenja s ljudima izdrilan od mame i tate, to što ju je nazvao tipično zagrebačkim imenom iz milja *Macica*, imponiralo joj je njegovo znanje stranih jezika, uživala je u njegovu načinu pričanja viceva koji je bio nabijen nekim sarajevskim, mangupskim duhom, osobito je voljela njegovu mamu i Sarajevo u koje ju je nekoliko puta poveo na izlet.

Mama je bila obrazovana i otmjena, s toplo-nježnim ophođenjem prema Hani kao prema svojoj budućoj snahi. A Peđa je bio mamičin Bog. Diskobolos, kako ga je u šali i iz milja katkad nazivala sa sjajem u očima. Ništa joj nije bilo teško i nemoguće za njezinog sina. Skinula bi Hani sve zvijezde s neba – samo ako bi to Peđu, načas, usrećilo. Pametna, lukava mamica!

- *Patricijo, srce moje, oni će mene omotati staklenom, slatkom vunom i oženiti prije nego što shvatim što se događa. Evo, on mi se već doseljava a da me nije pitao može li. Pred mojim špiglom, zadivljen samim sobom, satima oblikuje tijelo, a poslije u krevetu nešto zbrza i pita sugestivno: “Je li da je bilo izvrsno?” i, ne očekujući odgovor, gura mi pred nos svoju ruku tražeći*

*da mu opipam - biceps i triceps! Sve mi se više vrti u glavi i postaje mi mučno od ove prezašećerene hurmašica- priče. Što ćemo? Okončati? Za početak, vratiti ovaj krasni, starinski, obiteljski (prabakin) prsten koji mi je u Sarajevu za posljednjeg posjeta darovan, kao onako, bez veze, a zapravo kao zaručnički. Je l da, trebalo bi?*

Kad se vrućega kolovoškog dana Hana vratila s posla u stan gdje je Peđa privremeno boravio i učio za ispit iz upravnog prava za jesenski rok, našla ga je nagog na svojem krevetu. U pozi *Gole Maje*, s nabildanom lijevom rukom zabačenom iza glave. Patricija je, ljepša od labuda, gegala po sobi kao dvorištu, kočepereći se od zadovoljstva kratkim, pernatim repićem lijevo-desno.

- *Tebi je jako vruće, zar ne, pa ne možeš učiti! Samo se hladiš. A mene su na poslu danas umalo napucali. Imala sam disciplinsku raspravu protiv prodavača s benzinske pumpe koji stalno vara kupce kad im mijenja ulje i toči benzin. Došao je na ročište u novome bijelome mercedesu, a u unutrašnjem džepu sakoa imao je pištolj koji mi je, kao slučajno, dok se hladi mašući raskopčanim stranicama, pokazivao. Vidjelo se nabubrenje i držak! Predsjednik disciplinske komisije pravio se da ništa ne primjećuje. I on se usrao od straha. Optuženiku je izrekao mjeru javne opomene! Prodavač mi je, očaran “uvjerljivošću” svoje obrane, čak namignuo izlazeći iz sobe. Da mu je izrečena mjera isključenja iz radne organizacije, sve bi nas, sigurna sam, pokokao. Kupce će obeštetiti INA. Kradi, varaj i nosi pištolj! Slušaš li ti mene, Peđa ili možda imaš, ovako rasprostrt, neke druge, kao što moje prijateljice kažu, “poštene namjere”?!*

Peđa je bio kao u nekome tihom zanosu, sav u prigušenom iščekivanju.

Prošaptao je:

- *Uzmi iz ormara fotoaparata.*
- *A ti poljubi patku u guzicu slatku, jer uopće me ne slušaš! Kakav fotoaparata?!*

- *Uzmi fotoaparata i slikaj me ovakvoga. Bez blica. Izvrsna je popodnevna prirodna rasvjeta. Okini nekoliko fotki, ja ću malo mijenjati pozu na krevetu. Nakon toga možeš me slikati i na balkonu i ispred ogledala.*
- *Peđa, ti si bolestan. Zapravo bolesno zaljubljen u sebe. Što će ti tvoje gole fotografije! Da na njih drkaš, ili što li!? Meni ne trebaju. Prevršio si svaku mjeru, obuci se i idi psihijatru da ti liječi narcis kompleks.*
- *Macica, ti mene uopće ne voliš. Ne znaš uživati u mojemu tijelu koje može cijelo, ovjekovječeno, biti samo tvoje.*

Uvrijeđen, šutnuo je Patriciju u prolazu. Hana ga je zbog toga bubnula u mišićava leđa i pridržavajući vrata s nogom da se ne bi vratio, na odlasku mu tutnula u ruku zaručnički prsten. Tog je popodneva držala patku u krilu i dugo plakala sjedeći na kuhinjskom šamrleku. Patricija je bila mirna i puna razumijevanja.

Peđi se više nije htjela javljati na telefon, ni otvarati mu vrata automatom kad je zvonio na ulično zvono. Vidjela ga je kroz prozor ili gukrl i pravila se da nije doma. Zvonio je i telefonirao danima i noćima. U sve manjim vremenskim razmacima. Susjedi su je čudno gledali, a iz Sarajeva je stiglo prvo pismo Peđine mame. Molila je Hanu da razgovara s Peđom, citirala ljupke rečenice iz literature o nesretnim ljubavima, natuknula da će se Peđa, možda, ubiti ako ga ne primi natrag u svoje srce. Hana nije odgovarala, ni dizala telefonsku slušalicu, niti otvarala vrata.

A onda je počelo jutarnje iskakivanje iz haustora. Kad bi u 6,30 Hana išla na posao, Peđa bi joj se isprijedio na putu iskočivši iz ulazne veže kuće pokraj njezine koja nije bila preko noći zaključana. Hodao bi uz Hanu do tramvaja, ušao za njom u tramvaj i pratio je do ulaza u zgradu gdje je radila. Cijelo ju je vrijeme nagovarao i moljakaio da nastave vezu jer je on ludo voli i želi se s njom oženiti i bit će joj najbolji muž na svijetu. Često bi i zaplakao. Hana ga je mirno molila da prestane s tom ofenzivom na nju jer mu je sve uzalud.

- *Gotovo je, govori mu je, gotovo je, nikad više. Zaboravi! Neću više, zar ti to ne razumiješ neću te više,* urlala je trčeći pred njim po ulici u 6,30.

Stizala su pisma iz Sarajeva, svakodnevno. Mamica ju je preklinjala da se vrati Peđi. Nekakva mamičina zagrebačka prijateljica posjetila je Hanu na radnom mjestu i probala je "urazumiti u ime ljubavi". Peđa je, valjda, spavao na pločniku ispred Hanine kuće. Izgledao je izbezumljeno i zastrašujuće, iskolačenih očiju i zarastao u bradu. Hana od straha, poslije povratka s posla, uopće nije izlazila. Zaključala se s Patricijom u stanu i nije navečer palila svjetla. Jedva je čekala da joj se mama vrati s godišnjeg odmora.

A onda, jedne noći, netko je iz dvorišnog balkona uskočio u stan. Hana je vidjela veliku siluetu kako kroz otvoreni prozor od balkona uskače u dnevni boravak i ide prema njezinoj sobi. Prije toga je dugo zvonio telefon. Bio je to Peđa. Kroz stubišni prozor na trećemu katu odskočio je s vanjske strane fasade toliko da se mogao uhvatiti za donji dio rešetke njezinog balkona na četvrtome. Kako nije pao i ubio se, doista je nejasno. Prozor i balkon bili su udaljeni oko tri metra, s time da je balkon bio viši od stubišnog prozora više od dva metra.

- *Znači, nemaš nikoga drugoga, nego tek tako, više me nećeš,* mirno je, nezapuhano izustio Peđa.

Hana je dohvatila telefon da zove policiju.

- *Ne trebaš, idem ja sam!* i izađe kroz ulazna vrata Haninog stana.

Hana i Peđa nisu se vidjeli 30 godina. On je nakon opisanih vratolomija odselio u Beograd gdje je i diplomirao. Radio je i radi kao priznati odvjetnik u SAD-u. Ima dvije kancelarije sa po desetak zaposlenih. Dva puta se ženio, čula je Hana, i unatoč brakorazvodima, ostao je vrlo uspješan i bogat.

Bio je službeno u Zagrebu, radi nekoga američkog klijenta. Raspitao se o Hani i doznao da još uvijek radi u INI. Našao ju je, nazvao i pozvao na večeru. Bili su već 50-godišnjaci. Na večeri je bio vrlo uglađen i šalio se na svoj račun. Nitko mu od prijatelja ne vjeruje, rekao je, kad ima priča o nesretnoj ljubavi svoga

života i o tome što je sve bio spreman poduzeti samo da mu se Ona vrati. Uz desert je, kao usput, ispričao

- *Nego, znaš li ti moja Macica kako je sve to nakon zaskoka na tvoj balkon išlo?*
- *Pojma nemam.*
- *Ja sam ti se spetljao sa Vericom, znaš onom susjedom iz kuće do tvoje. Ona me tješila kad sam plakao u njezinom haustoru čekajući te da kreneš na posao. Ma sjećaš je se sigurno! Bila je vrlo podatna. Živjela je sama u garsonjeri. Jednoga me jutro pozvala u stan da mi skuha kavu. Poslije, ja bih kod nje prespavao svake noći, a ona bi mi navinula budilicu u 6 sati da me probudi kako bih te mogao vidjeti kad ideš na posao. Ševila se kao luda. Možda si nas i mogla čuti, katkad je zaboravila zatvoriti prozor. Jako je vrištala! A kako si mi, Macica, ti? Čujem da imaš kćer i da ti je mama živa. I moja se još drži.*

Patriciju je Hana morala smjestiti na drugu lokaciju. Živjela je još pet godina u Mlinovima u kokošinju i dvorištu Hanine prijateljice iz razreda i nikada nije snijela ni jedno jaje. Patricija je sve glasnije gakala dok je bila na Haninom balkonu i kupala se u lavoru s vodom tako žustro da je špricalo na sve strane po balkonima stanara ispod njezinoga. Stanari okolnih zgrada podnijeli su prekršajnu prijavu protiv Hane zbog remećenja javnoga reda i mira, a predsjednik kućnog savjeta njezine stambene zgrade na “fini” joj je način dao do znanja da će netko od njezinih uskoro biti *pretučen s vrećom na glavi*, tako se izrazio.

Patricija je umrla nasilnom smrću. Kad je izlazio na rikverc autom iz garaže, pogazio ju je, nehotice, u dvorištu prijateljičin muž. To nalikuje Patriciji. Nije se htjela maknuti. Ona je mislila da je labud i da ju svi moraju na nju paziti. A, zapravo, bila je ljepša od labuda i spasila je Hanin život od Peđe.

Opravdano ili ne, Peđa nije dobio ni jednu pjesmu.

## FATALNA ŠTEFICA I BOŽEK-ŠTEFEK

*(Dances macabres)*

Koliko god da su Hani zagorčali život, jer je imala dojam da ih decenijima nosi na krkače, i to oboje najedanput, ipak su toliko goloživotna literatura da ih se ne može preskočiti i ne opisati. Stvarnost je uvijek žešća, maštovitija i slikovitija od bilo čega što pisac može izmaštati. Bili su oni literarni likovi i za života Haninih roditelja, ali pravi su sjaj razvili tek prilikom i poslije njihove smrti.

Dovoljno obranjena udaljenošću, vremenskom i od Zagreba, kao i dodatno zaštićena bedemima od snijega čučerjanskog Hana se prepustila mentalnoj obradi očuha i maćehe.

- *Sada mi više ništa ne mogu, spasila sam se! Na telefonu vidim broj onoga koji me zove. Ne mogu do mene ni nogom niti glasom!* slavodobitno bi Hana govorila kćeri koja bi samo uzdahnula .
- *A do mene mogu. Naročito Božek, samo mi se pojavi na radnome mjestu gdje ga moram trpjeti i biti s njim pristojna.*

Božek, drugi muž Hanine mame zvao se, zapravo, Štef, no htio je, tko zna zbog čega, da ga zovu Božo (možda misleći na svoju božansku pamet u koju nikada nije posumnjao!) jer je, to je bilo po Haninoj mami razglašeno i poznato, bio genije. Doduše bez ikakvog pokrića i razloga, osim što je Hanina mamica bila u njega kokošje zaljubljena otkada je, nasmiješena, prvi put ugledala njegovu zdepastu, kratkonogu figuru na vratima svoje tajničke sobe ispred ureda

generalnog direktora pa do smrti, ne posustavši ni jednoga trenutka! Od svih pametnih hofiranata i ljubavnika kojima nije do penzije oskudijevala, obožavala je samo Božeka-Štefeka.

- *Treba li za ljubav imati i jedan, bilo kakav razlog?*, pokušavala si je Hana mnogo puta razbistriti, no ostala je plutajući po mutnome u vlastitoj glavi. Božek je po struci bio trgovački putnik, stari dečko. Živio je sa svojom mamicom, u koju je, najvjerojatnije, jedinu bio zaljubljen (sigurno je u mladosti bila seoska, prirodna plavuša!), “poznatoj” po otkriću iz dokolice (sinek ju je cijeli život uzdržavao, a ona se voljela sunčati na terasi stambene zgrade u kojoj je po doseljavanju iz podravskoga sela, sa svojim jedincem živjela), a to je otkriće bilo da na jeziku ima bradavice. Jednoga je dana razgledavala svoje lice u ogledalu-povećalu, pa joj je pogled zapeo i na jezik kojim se u tome trenutku obliznula i ustuknula uočivši prvi put na jeziku bradavice! Odmah je nazvala sina Božeka i tražila da je hitno vodi u bolnicu, što bi ovaj, blesav kakav je bio, i učinio da ga nije spriječila Hanina mama uputivši ga da se svačiji jezik s gornje strane sastoji od puno bradavica. Bravo moja mamica!

Božek je prodavao tekstil, ali nije se libio upustiti i u prodaju nekakvih strojeva ili bilo čega drugoga, jer on je bio stručnjak za sve, rekla bi u zanosu Hanina mama! Svi su Božekovi poslovi bili obavijeni štofastim velom tajni i tako važni da on o njima nije mogao odgovarati na kojekakva, laička, pitanja.

Najvjerojatnije nije radio ništa pametno i unosno. Štefek-Božek i mamica živjeli su skromno.

Kad je Hanina mama umrla, Božek je izveo pred nepripremljenom obitelji *mrtvački show* koji se, valjda, izvodi u njegovu rodnom selu. Kad su svi, prije kremiranja, stajali uz lijes i počeli bacati latice ruža, u trenutku kad je lijes trebao početi padati u “ponor”, a iz zvučnika je svirala tužna glazba, doskakutao je grobar, kojega je Božek honorirao i naglo otklopio lijes kako bi prisutni vidjeli njegovu mrtvu ženu. To je svima bilo šokantno, osobito djeci koja su zaplakala, no Božek je izgledao vrlo zadovoljno, a mama u lijesu očajno. Valjda

od gušenja, jer je Božek, sudeći po njegovoj, autentičnoj priči, i onoj liječničkoj iz bolnice, *kako bi sama, ko čovjek, nešto pojela*, izvadio cijev koja je iz grla išla kroz jednjak do želuca. On je procijenio da je tako bolje, iako je već tjednima bila bez refleksa gutanja i hranili su je isključivo na sondu! Nevjerojatno! Dakle, Hanina je mama prikazana publici u lijesu s izražajem lica osobe koja se zadavila voćnim jogurtom koji joj je, Božek-Štefek dao na žličicu, jer on je najpametniji i sve najbolje zna, mnogo bolje od liječnika koji su joj instalirali sondu. Kad je umirala gušeći se sa jogurtom u plućima, kaže medicinska sestra, Božo je pobjegao van iz bolesničke sobe rekavši da on takvošto ne može gledati. To je sasvim u njegovu stilu: može svojom glupošću (ili možda čak namjerno, tko zna?) prouzročiti, ali ne može gledati rezultat, jer je jako “osjećajan”! Hana se nekoliko mjeseci kolebala bi li ili ne tužila Božeka za ubojstvo iz nehata. Ubojstvo iz idiotizma, nažalost, ne postoji u Kaznenom zakonu. No, odustala je zbog užasa pri pomisli da bi se s Božekom-Štefekom, kojega se, napokon, mogla zauvijek riješiti, morala susretati na sudu. Mamica je u lijesu izgledala osobito upalo oko usta, razlog čega je Hana otkrila tek nekoliko dana nakon njezinog ukopa. Od svih nekretnina i osobnih mamičinih stvari, Božek-Štefek odlučio se da, za uspomenu na mamu i baku, Hani i njezinoj kćerki donese nešto zveckavo u tamnoplavoj staklenki od mamičine kreme za noć. Kad su otvorile staklenku, Hana i njezina kći ostale su zaprepaštene. U tamnoplavoj staklenki nalazili su se “mostovi” iz pokojničkih usta. Neki su sa prednje strane bili u boji zubi, a oni odostraga kompaktno zlatne konstrukcije. Božek-Štefek je pokojnoj ženi dao iščupati mostove iz usta kako bi njima darivao njezine nasljednice!

*- On je, osim što je budala, i psihopat. Ovo je stvarno nevjerovatna ideja, odvratna da me za dugo vremena ostavlja nijemom, pokušat ću to potisnuti, zauvijek zaboraviti, s ovim doista ne mogu živjeti, bacit ću te zubne mostove u smeće,* tresući se mrmljala je Hana pred zgroženom kćerkom nad plavom

staklenkom sa bakinim mostovima, dodavši: *Tog čovjeka treba likvidirati i to maljem po glavi! Najprije ju je ugušio, a onda joj iščupao zube.*

Hana se, poslije, predomislila i pokopala u Čučerju, duboko ispod cvjetne gredice, mamine zubne mostove.

- *Što nas ne ubija to nas čeliči ili tako nekako, dušo moja jedina, imaj to u vidu, šapnula je kćerki.*

Haninu je mamu, kad je nije Hana doma bolesnu čuvala i dvorila, povremeno čuvala neka bedinerica iz susjedstva, čudnoga imena Omerka, koja je od ranije spremala njihov stan. Božek-Štefek, iako je bio u mirovini, stalno je glumatao kako radi nekakve poslove za firmu koju si je sam osnovao. Sve je bilo jako važno, samo da nije doma sa ženicom koja ga je ljubila i već nepokretna, pišajući u pelene, telefonom iz kreveta špijunirala. Telefonom je Hanina mama naručila (pouzećem) i knjigu s naslovom *Seksolog s vama u krevetu*. Kad je poštar dostavio tu knjigu, Hana je bila kod mamice i osobno ju je preuzela plativši cijenu + poštarinu. Bila je potresena, zgrožena i raznježena odjednom.

- *Mama, to si ti sebi naručila?*

- *Da, nikada dosta znanja o tome kako udovoljiti muškarcu, samo nemoj da to Božek sazna, ja ću to proučavati kad on nije doma i držati skriveno ispod jastuka....*

Hani je bilo čudno kako to da Omerka ne može čuvati njezinu mamu baš nikada kad Božek ide na svoja česta službena putovanja od po desetak dana u Italiju ili Mađarsku. Tada je Hana morala doseliti mami za to vrijeme, što joj je stvaralo velike poteškoće zbog dva psa i 12 mačaka koji su doma ostajali sami. Morala ih je tri puta dnevno posjećivati radi izvođenja u šetnje, hranjenja i čišćenja. Samo na te odlaske i povratke u mamin stan trebalo joj je dnevno više od pet sati. Znači 50 sati za 10 dana Božek-Štefekovog službenog putovanja s nepoznatim ciljem i svrhom. No, mislila je, što se mora – mora se.

Na maminom se pogrebu ispostavilo da je Omerka Božekova ševaljka. Stajala je pokraj njega kao ožalošćena supruga raspuštene duge, vještice, prosijede kose i tulila od, kao, bola, poput plaćenih narikača na sprovodima u bosanskim selima. Svi su time, na zagrebačkom krematoriju, bili konsternirani i pitali Hanu tko je ta ženska. Hana je odgovarala:

- *Koliko ja znam, a izgleda da ne znam, bedinerica.*
- *Zaimeboga, pa Omerka je išla s Božekom na “službena” putovanja u inozemstvo, zbog toga sam ja uvijek morala čuvati mamicu!, na sprovodu je sinulo Hani, Omerka je bila blef-bedinerica i Božekova ušteda! Ipak je on veliki dio radnoga vijeka bio trgovac! Nije on nju plaćao kao bedinericu, nego ševio da bi, katkada, za uzvrat besplatno, pospremila stan i pričuvala već nepokretnu mu ženicu. Kad je Omerki dokuferala ta razmjena – ljubavna ševa za spremanje i čuvanje bolesnice - pritisnula bi ga jedanput mjesečno da idu na putovanje ili u šoping u susjedne države!*
- *To je sigurno bilo tako, složile su se prijateljice Mirjana, Sara i Dunja, kako ti to već prije nije palo na pamet?!*

Poslije mamine smrti Božek je objavio Hani da je njezina mamica još za života darovnim ugovorom prenijela na njega svoj stan i vikendicu sa zemljištem. Hana je skoro pala u nesvijest jer je Božek-Štefek imao stan koji nije prodao kad su se, on i mama, napokon, vjenčali, već ga je koristio kao “poslovni” prostor sa njegovom vječnoživućom *majkom*, kako ju je patetično zvao, u maloj sobi. U tome je stanu, dajbože, ljubovao s Omerkom. Hana se nadala da to nije činio u sobi do nepokretne joj mamice u njezinom stanu! Koliko god Hana željela da to nije bilo tako, vjerojatno je bilo i tako, budući da je mamica naručila *Seksologa u krevetu*. No, o Omerki i Božeku-Štefeku mamica ne bi nikome zucnula ni za živu glavu jer je njezin muž, čime je svim svojim i Haninim prijateljicama ispirala mozak, najbolji muž na svijetu! U jednome kasnijem poglavlju bit će

opisano slično faktično stanje stvari, samo u odnosu između ljudi koji uporno izjavljuju da ljube životinje.

Čudima nikad kraja. Nakon mamičine smrti Štefek-Božek je neko vrijeme živio s Omerkom u nekad pokojničinom, a sada njegovu stanu, ali nije se s njom oženio. Možda stoga što nije bila ni htjela postati plavuša ili iz razloga što se ulijenila pa više nije dobro spremala stanove. On je uvijek na familijarnim okupljanjima u restoranima izjavljivao kako mu se sviđaju plavuše, iako je u punoj formi kraj njega sjedila njegova žena-crnka. Na tim bi večerama Hanina mama, nastavno i neizostavno, ni od koga upitana, više puta ponavljala:

- *Moj Božek je u mene zaljubljen kao prvoga dana kad smo se sreli! Sretna sam što obožava sve što je moje. I moju kćerku i moju unuku!*

Svi prisutni na to bi okretali očima i kimali glavama!

Katkad bi Božek-Štefek, pred mamicom, ponekoj žutoj konobarici ostavljao tako raskošne napojnice da bi Hana odmah preračunala kako se za taj novac mogu kupiti dvije vreće hrane (od po 15 kg svaka) za pse iz šinteraja, za koje joj Božek nikada nije htio dati nikakvu donaciju. Uza sve, bio je i pasomrzac.

Glavni je podvig vezan za smrt Hanine mame Božek-Štefek izveo četiri godine poslije ukopa svoje prve žene. Tada je već bio oženjen s nekom debeljuškastom plavušom, nalik na konobaricu iz restorana u koji se za radnog vremena dolazi na gablec, na rajžlece ili fileke. Božek-Štefek je zatražio od Hane, preko Hanine kćerke (jer Hana više nije htjela za njega ni čuti, a kamoli s njim razgovarati), da mu dade suglasnost da se njezina pokojna mama, njegova bivša supruga, izvadi iz njegova groba i prebaci u grob u kojemu je počivala njezina mama, tj. Hanina baka.

- *Ne dolazi u obzir, taj je poludio, hoće ženu s kojom je bio 30 godina u braku i koja ga je patološki obožavala iskopati iz svoga groba, nečuveno!*, odgovorila je Hana preko kćeri-posrednice Štefeku-Božeku.

Božek-Štefek-genije nije odustajao, gnjavio je Haninu kćerku inzistirajući na Haninoj suglasnosti. Da bi došao bliže svome cilju, plasirao je po bivšoj tazbini priču koja glasi:

*-Moja pokojna, bivša žena oduvijek je htjela biti pokopana uz svoju majku, ne uz mene, samo ja o tome pojma nisam imao, jer mi to nije htjela reći da se zbog toga ne rastužim. Nije svoju želju izrekla ni kćeri, niti unuci. Povjerala se samo njegovateljici Omerki!*

Kad bi ga slušači te priče upitali zbog čega onda nije pokojnicu odmah poslije smrti pokopao uz njezinu majku, odgovorio je da mu je Omerka, *jer joj je tada bilo neugodno*, tu želju njegove bivše, pokojne žene povjerala tek nedavno i on je sada, kad je za nju napokon saznao, svakako želi poštovati!

Hana mu nikad nije dala suglasnost za premještanje mamine urne.

Svojoj mami, čiji grob iz bijesa nije posjećivala, uputila bi iz zimskoga Čučerja, kad je bila loše volje, slijedećih nekoliko misli:

*- Počivaj ti krezuba mamice u blaženome miru groba u Božekovom vlasništvu (iz kojega bi te, doduše, rado izbacio) prebirući naučeno iz Seksologa s vama u krevetu, dok tvoj najbolji muž na svijetu ne pronađe nekakvu kvaku za preseljenje tvog pepela bilo kamo, u bilo čiji grob, kako bi udobrovoljio novu ženicu-bucmastu plavušu ili skupo prodao prazni grob. Ružno je, draga koketna mamice, decenijima manifestirati (k tome i lažnu) nadmoć nad vlastitom, dva puta razvedenom kćeri, muljajući o sretnome braku s "najboljim mužem na svijetu" koji je bio i ostao, dobro si to znala, odurno, pokvareno, glupo smeće! Zašto ti je, mamice, to trebalo?*

Hanin tata bio je u mladosti suicidalan tip. Sa šesnaest se godina, u Sarajevu, odlučio ubiti zbog nesretne ljubavi prema nekoj Faniki (na to je ime i ime Kunigunda Hana-djevojčica uvijek, tko zna zbog čega, prasnula u smijeh). Osim sklonosti za ubijanjem sebe samoga i čežnje za ljubavnim i hazarderskim adrenalinom, Hanin je tata imao, po Hani, za zaljublivanje u svoju drugu ženu

Šteficu jedan čvršći, dopustivi razlog: more i mjesečinu. Objavio je, sav usplahiren, poslije jednoga ljetovanja, svojoj jedinici Hani da je upoznao neodoljivu Šteficu u ljubavno poticajnom krajoliku: ljeti, na terasi morskoj, pod punim mjesecom, pokraj agave u cvatu.

Dobro.

- *Čim smo se upoznali, Štefica mi je sjela u krilo, hvalio se tada već 55-godišnji, pošandrcani tatek koji je godinama draškao mozak do uzbuđenog stanja uglavnom samo pokerom, preferansom, lotom i sportskom prognozom.*

Tateku se jako dopala plavuša (opet!) Štefica koja mu sjeda u krilo, što je Hanu začudilo, s obzirom da njezin tatek nije obraćao pozornost na žene.

- *Znaš, Hanice, Štefica radi u pošti na otpremi paketa, ona će biti tvoja nova, zagorska mama!* predstavio je svoju morsku draganu.

Bila je niskoga rasta, napućenih ustašca i sitnih, lukavih očica, naoko fletna i sva nekako nalik na zagorsku puricu.

Prvi dojam o Štefici Hani je bio poticaj da se sjeti kako su joj na vikend-izletima Zagorci zabrinuto pričali o njihovim puricama i kiši. Tvrđili su kako u panici skupljaju jata purana na ispaši po livadama i bregima svaki puta kad padne jača kiša. Navodno, purice su tako bedaste da se po pljusku ne sklone, čak ne spuste ni glavu, već gledaju u kišu, udišu kišne kapi i tako se utope. Hana nije mogla povjerovati da jedna uglavnom prirodna, autohtona vrsta može biti tako blesava! No, bila Štefica purica ili *femme fatale*, ispostavilo se da je tatek ekspresno i beznadno, smrtno u nju zaljubljen. Toliko da joj, poslije, nije zamjerio kad je u napadaju ljubomornoga, apstraktnoga rikverc-bijesa, tatekovoju davnoj zaručnici, nekoj Ruskinji lijepoj poput ikone, na fotografiji koju je on čuvao kao svetu sliku, Štefica kemijskom olovkom narisala brkove. Tatek je te brkove, u potaji, pokušao obrisati tvrdom gumicom, no fotografiju je prejako postrugao, pa je krasotica Ruskinja nakon tog pokušaja restauracije izgledala kao da ima sijede brkove.

Upoznavši malo bolje Šteficu, Hana je bila sve sigurnija da je Štefica tateku na moru nešto stavila u crno vino. Njih dvoje u ljubavnom paru nije se moglo drukčije objasniti. Mirnoga, na žene mrtvo hladnoga taticu kao da je zajašio nekakav bosanski šejtan. Napokon, on je rođen u Sarajevu. Možda je tog šejtana Štefica izazvala, tj. natjerala u bijeg iz skrovišta svojim pjevanjem, pa je iz višedecenijskog obamrlog čučanja negdje u tatekovoju bosanskoj glavi pobjegao, iskočio van od panike kroz tatekove uši i pao mu kao mrak na oči!

Štefica je često pjevala nekakve zagorske i starogradske pjesme, a tatek je naglo osjetio afinitet prema takvoj glazbi. Bio je razveden i osamljen pa mu je kriterij opao i, nažalost, s vremenom još štošta drugo. Vrlo se brzo oženio sa Šteficom-pjevačicom. Hani je samo rekao da je presretan jer ga Štefica voli i što je, k tome, vrlo muzikalna. I preselio Hanu u Štefičinu garsonijeru kako im ne bi, u tatekovom stanu-ljubavnome gnijezdu, smetala.

Štefica koja je tateka *jako voljela*, u prilog čega ga je zvala, bogami i u javnosti: *Mišek*. Tatica se samo znojio zajapuren od sreće kad bi ga oslovila: *Moj Mišek*. Mišek i Štefica organizirali su obiteljske nedjeljne ručkove koji su se sastojali od jela, za čije je namirnice Štefica svaki put specificirala koliko su koštale na placu, dodavši kako je sve skupo. Sve to za stolom dok se, najčešće, jelo pohane pileće batke koji su uvijek bili krvavi oko kostiju. Od gostiju nitko nije želio pokazati da je takvošto primijetio, pa su batci, kao slučajno, uvijek ostajali neoglodani.

Štefica je priopćila Mišekcu da ne voli dobivati od Hane cvijeće i darove koji su namijenjeni kućanstvu, nego da voli kao dar dobiti osobni nakit, i to od bijeloga zlata. Tatek je to, meškoljeći se, prenio u četiri oka Hani, s kojom se zbog toga, delikatno, sastao nasamo u kavani. Otada je Hana radi tatekovoga sretnoga drugoga braka kupovala Štefici nakit od bijeloga zlata. Štefica je katkad imala prigovor ako je, npr., u brošu od bijeloga zlata bio safir umjesto rubina koji je više cijnila. Hana je kimala glavom i pamtila.

Možda je, tješila se Hana, tatica-genetski kockar, sa Šteficom odigrao jednu lošu partiju pokera, pa se više nije mogao izvuci? Možda je Šteficu dobio na pokeru jer mu partner više nije imao keša?! I tatekov tatek bio je kockar. Zakartao je jedne noći i kuću i banku u Sarajevu, 30-tih godina 20. stoljeća, pa se iz sramote i očaja preselio sa ženom i tri sina u Zagreb. I Hanin tatek je često na kartanju gubio velike svote novca, toliko velike da bi, kad ih nije mogao od plaće vratiti, slao Hanu-djevojčicu svome starijemu, imućnome bratu s usmenom porukom da će se iste noći ubiti ako mu ne plati kartaški-kockarski dug. Stric Branko bi se, uglavnom, smilio nad Hanom koja je cijelim putem do njegova stana plakala i plaćao tatekove hazarderske dugove.

Možda je teta Štefica, kako ju je Hana morala zvati, dobila na terasi s mjesečinom i morem u pozadini, partiju s tatekom, a bilo je dogovoreno da onaj muškarac koji izgubi partiju mora oženiti Šteficu? Tatek je izgubio jer je previše riskirao ili loše blefirao? Možda bi se dalo Štefici platiti tatekov dug na drugi način, u rubinima, i tako spasiti tateka od, po svemu sudeći, novoga pokušaja samoubojstva, kombinirala je Hana.

No, nije to bilo tako lako. Teta Štefica, nažalost, nije nikada dizala glavu prema pljesku kad je pjevala a tatek je, tko zna zbog čega, Šteficu zaista ljubio i ovaj put nije mu bilo spasa.

Nakon dvije godine braka tatek je postao nekako sjetan za vrijeme nedjeljnih ručkova. Čak ga je i Hanina kćerka, tada osmogodišnjakinja, pitala zašto je žalostan. Odgovorila joj je Štefica:

- *Znaš, srčeke, Mišek niš ne mre.*

Hana nije mogla povjerovati da se radi o onome što joj je prvo palo na pamet da bi moglo biti.

- *Ha, ha, dušo, teta Štefica ti hoće reći da deda ne može ići s njom na plac jer ga boli noga, znaš da šepa jer ga boli!*

- *Kad se već svi pravite bedasti, moram objasniti do kraja, pa to je obiteljska stvar: moj Mišek više niš ne mre u krevet!*

Hana je dobila poriv na povraćanje u tanjur, Hanin tadašnji muž se zakašljao i, kao, otišao na zahod, Mišek je bio korak do plača, a dijete i nadalje nije ništa razumjelo.

- *Zaboga, teta Štefica!*, nasmiješeno je, zbog kćeri, prosiktala Hana.
- *Kaj zaboga, ja se tome nisam nadala, sve mu radim: i kuham, i perem, i peglam mu košulje, a on – ništa, ni ono najosnovnije kaj ženi treba.*
- *Kaj ženi treba?*, pitalo je Hanino žensko dijete.
- *Milosti, katkad, i malo takta, hajde idemo doma*, Hana će.
- *Nikamo vi ne bute išli, to se mora riješiti, ovdje i sada*, podvikivala je nepodmirena teta Štefica.

Otišli su i ostavili ubogog tateka-Mišeka s histeričnom Šeficom-pjevačicom i nepojedenim ručkom. Stvar se, poslije, nekako zagladila. Štefica je poslije ručkova i nadalje pjevala. Vidio se napredak, sad je već imala na repertoaru i neke operne arije za sopran iz *Ero s onoga svijeta*. Kao pjesmu *Đula pred kućom sjedila, svojeg je dragog čekala* (a dragi nikako da dođe i poševi!). Čaše su zveckale, a ručak se u želucima brže gnječio i udarao poput šljunka o stijenke, dnevna soba je bila premala za silinu njezinog kreštanja. Mišek je slušao jezovito zadivljen, skupljao je tiho posuđe sa stola, što prije nije radio, i donosio na prstima čiste tanjure iz kuhinje, diveći se svakome Štefičinom jelu ponaosob, dodajući kako je i on bio s njom na placu, zajedno su probrali ono najbolje... Prestao se kartati s dečkima i uplaćivati loto i sportsku prognozu *jer to teti Štefici nije drago* i prestao je pušiti *jer to teti Štefici smeta*. Na kraju je prestao i disati. Doslovno. Umro je od raka pluća.

Teta Štefica popalila je Hani tatekov stan jer je Mišek njegovu polovicu darovao Štefici još na početku braka, a ostatak oporučno. U oporuci je doslovno pisalo: *Svojoj kćeri i unuci ne ostavljam ništa.*

Dobro, negdje niš ne mre, a negdje more kad umre. Bravo teta Štefica! Hana nikada nije dobila od Štefice ni album s fotografijama bake i djeda po ocu, tateka i njegove braće dok su bili mali, a tek poslije Štefičine smrti otela je nekim njezinim nasljednicima jedinu preostalu secesijsku vazu sarajevske joj bake Slave. Štefica je Hani obrazložila da joj *album i bakinu vazu ne može dati jer to i njoj treba*, što god da to značilo!

Na tatekovom se pogrebu Štefica povremeno operetno rušila, uvijek kad bi je netko primio ispod ruke ili joj toplije izrazio sućut. Pofarbala si je za tu prigodu kosu za još jednu nijansu svjetliježuto jače, pa je nalikovala na mali, zabundani sucokret, a nosila je, bome, neki novi krzneni kaput koji Hani nije nikada pokazala?! Na lijes mu je stavila vijenac s ljubavno crvenim ružama. Na vrpci je pisalo: MIŠEKU OD NJEGOVE ŠTEFICE. Nek se vidi, nek se zna!

Nakon nekoliko dana Hana je sama došla tati na grob. Ugledala je prvi put i nadgrobnu ploču koju je očajna udovica dala doklesati. U grobu je počivalo Štefičino veselo jebačko društvo, točnije: njegovi istaknutiji predstavnici. Na ploči su bili nanizani velikim zlatnim slovima: Štefičin prvi muž Jakov Ferenčak, Štefičin drugi muž Milo Butković, Štefičin treći muž Franjo Križevčan i Štefičin četvrti muž, Hanin tatek, Berislav Kubović. Ispod njega bilo je uklesano samo ime ŠTEFICA, bez prezimena. Štefica se nije htjela bacati u trošak, jer se namjeravala i peti put udati, što bi iziskivalo mijenjanje, da je bilo uklesano, njezinog četvrtog udajom stečenog prezimena! Tko štedi-vrijedi.

Svaka čast! Ta se namijenjala dokumenata zbog udaja tj. promjena prezimena do 60. godine. Barem pet puta, jer prije prve udaja je, valjda, imala i djevojačko prezime, a još ima volje za šesto!

Od tada Hana, s radošću, nije više nikada došla tateku na grob koji ju je podsjećao na musaku – red jednoga muža, red drugoga, red trećega itd., a između tih redova, perspektivno kao fila, teta Štefica. Nije htjela pročitati koji se peti s tatekom gura u grobu.

Čini se da se Štefica nije uspjela ponovno udati. Gospodin s kojim je živjela u stanu pokojnoga Mišeka, nije ju oženio, ali je, nada se Hana zbog gospodinove djece i unučadi, valjda - mogao! U suprotnome, potomci mu ostaju bez stana ili kuće. No, mogao ili ne, djeca su mu morala jesti sirove pohane batke, slušati cijene s tržnice za svaku mrkvu i peršin iz juhe, kupovati bijelo zlato s rubinima i slušati jezivo pjevanje poslije objeda, od čega se, i kod onih minimalnog sluha i muzičkog obrazovanja, na nervnoj bazi dobija proljev.

- *Ipak, počivaj ti meni u miru, tatek, ako s toliko naslaganih Štefićinih ševaca to uopće možeš. Razmijenite, makar, bračna iskustva i podsjetite se na Štefićine važnije erotske detalje i afinitete. Lijepo kolegijalno, u miru i mraku, dok vam i ona vrištavo ne dođe u grob ili nad grobom pjevati!*, mrmorila je Hana tateku pokopanom u sendviču.

Hani je bilo turobno što kroz toliko decenija kojekakvih druženja sa suprotnim spolom nije ni s jednim “svojim” muškarcem uspostavila toliko blisku ljudsku, ne samo ljubavnu vezu, da bi s njime mogla odrazgovarati (a bez da se On: uvija, laže da nikada nije omanuo, uvrijedi, glumi da ne razumije ili se zaznojeno skanjiva) na temu: *Kako je čovječanstvo, koje su kroz povijest, uglavnom, vodili muškarci uspjelo i ovako daleko dogurati, kada su svim tim vođama raznoraznih velikih i manjih naroda pogledi bili, umjesto u svijetle horizonte budućnosti i napretka, prvenstveno usmjereni prema njihovom anksioznom malom, dolje u mraku gaća, s kojim su se stalno u panici nadmudrivali hoće li se, kada, pred kime i koliko dugo uspraviti ili ne!* Hanu je nemogućnost prodora u takvu problematiku doista mučila. Nije mogla osvijetliti problem razgovarajući s hrabrim i iskrenim ženama. Tražila je, jer je morala, razgovor i odgovor od muškaraca. Bila je krajnje kooperativna i dobronamjerna, molećiva, čak ponizna, no umrijet će bez objašnjenja i saznanja koje bi, da ga je dosegula, moglo osmisliti, učiniti sretnijim njezin i mnoge

nesretne ženske živote. Živote pametnih, obrazovanih žena koji su ausglajzali a da njihove vlasnice nikada ne saznaju zbog čega? A zapravo, radilo se o djelovanju gravitacijske sile zbog nedostatnog krvnoga potiska u spužvastom tkivu pimpeka!

Iako mnoge žene slute da se radi o tome, o nevjerojatno jednostavnom, minornome, o običnoj pojavi iz fizike, njihovi su životi preplavljeni ili povremeno poplavljeni mržnjom, ljubavnicama, svađama i rastancima, djecom bez jednoga roditelja, sve radi - spužvice.

- *Počivaj ti meni u miru, tatice, i zasviraj si dolje, makar na zubima Štefićinih muževa-prethodnika, koju krasnu Chopinovu sonatu koju si svirao mamacu prije moga začeca i meni, katkad, dok još nismo zbog tvojih kartaških dugova morali prodati glasovir. Slutim da je bio Chopin. Sviraj glasno, samo udri, jer kad Štefica zapjeva "Čim se sedneš, čim se sedneš već mašina fučka" ili "Čučeki mali pevaju, pevaju"... Nadglasaj sonatom njezino gakanje, izrešetaj je u visini grla, osveti se. Osveti me., poručivala je Hana svome pokojnome potkraj života i poslije smrti zlostavljanom tateku zračnom linijom iz Čučerja Gornjeg nizbrdo prema groblju u Miroševcu, gdje zauvijek počiva izmiješanih kostiju sa ostalim Štefićinim Mišekima.*

Jesu li oni, ti muževi, *mogli*, koliko i do kada, pitala se Hana? Jesu li umrli prirodnom smrću? Nije li ih, možda, purica otrovala čajem od oleandra ili polagano dotukla tucanim staklom u faširanim šniclima, jer više nisu mogli? Kako li su svi umrli prije nje? Možda iz očaja jer je objavljivala rodbini, susjedima i kumicama na placu da *niš ne mreju*, čim prvi put nisu mogli? Nema odgovora. Kad je seks u pitanju, nikada odgovora nema.

Bilo je u povijesti jedno za narod dobro državničko rješenje u staroj Grčkoj. Zvalo se Vijeće mudraca, koje je rukovalo državnim poslovima, a ni jedan član toga vijeća nije smio biti mlađi od 70 godina! Sudeći po nekim sedamdestgodišnjacima koje je Hana poznavala, danas bi za članove takvog

vijeća trebalo povisiti uvjetovani broj godina na, barem, najmanje 90. Duže se i bolje živi i mnogi su 70-godišnjaci (makar u mašti) uvelike omamljeni seksom ili ga još i prakticiraju..

Hana je bila sigurna da joj je najsretnije razdoblje u životu, ovo, nakon klimakterija.

- *Lijepo te napuste hormoni i ne zaljubljuješ se, govorila bi prijateljicama, ne muči te hoće li te netko nazvati, čuješ li uopće pjev ptica jer si naštelana samo na zvonjavu telefona, ne znojiš se od nesigurnosti imaš li dovoljno seksi veš na sebi kad te taj Netko pozove na kavu (jer, možda se nešto zalomi kad te doprati do kuće!), ne stvara ti nelagodu što si sreća nekoga bivšega ševca, za kojim ti još malo titraju pretkljetke, a nisi našminkala oči kad si išla u dućan, ne boli te staza s izrastom sijede kose kad se sudariš s visokim šarmantnim neznancem u tramvaju pa on sve to, nepofarbano, odozgo, dobro vidi. Zapravo gnjavi te samo ono što ne razumiješ iz vlastite ljubavne prošlosti, želiš biti mudra zauzvrat što si stara, smatrajući da bi to jedino bilo pravedno, a nisi mudra, samo si mirnija jer su te prestali vitlati hormoni iliti nagon za održanje vrste jer, zapravo, o tome se radi, tako je to priroda lukavo zamislila. Stara i nemudra, kako to jadno zvuči. Nekako mlohavo i celulitno sa, tu i tamo, ponekom tamnom staračkom pjegom i bradavicom s dlakom u sredini!*
- *Bravo, slatki ti je monolog, zapljeskale bi joj Dunja i Sara, a sad nam reci koju si novu ljubavnu pjesmu napisala u posljednje vrijeme?*
- *Ne pišem više ljubavne pjesme, slagala bi Hana, samo, katkad, filozofonosne i projuri joj kroz glavu ona jučer napisana s naslovom*

## RIJEČI

*kako su nam*

*ljubile se riječi  
i kamo nas odvodile  
i što su sve zagrljene  
mogle i znale  
čak uzvodno htjele teći  
a kad bi se raštrkale  
brzo su si ruke dale*

*kako su se milovale  
sve  
i dobre i zle  
velike i sasvim male*

*bile su nam  
ljupkih vlažnih radosnih i važnih  
uvijek pune usne*

*među nas bi  
poput pljuska pale  
čim bi zaustili  
zasjale  
i odmah se  
ljubit stale*

*a mi  
nikad  
ni poljupca*

- *Idemo nešto prigristi, od toga je Hana bolje volje, pa poslije jela ne laže prijateljicama, reče Sara Dunji.*
- *Zbilja, Hana postane veselija kad se napapa, što je sasvim muški sindrom – kad su gladni, mrzovoljni su i nikad ih ništa ne pitaj, a kamoli da se s njima svađaš, inzistiraš na nečemu i tome slično, zaključila Dunja, uz primisao da Hana sigurno ima višak muških hormona.*

Uživajući u vegeterijanskoj pizzi koju su si naručile, Hana se veselo okrenula (čudne li asocijacije!) davno potisnutom sjećanju na njezinoga strica Mladena – samoubojicu, kojega nije upoznala, odnosno ne sjeća ga se jer je bila premala. Pričali su joj da je i on pisao pjesme, a ubio se sa 35 godina u ustaškom zatvoru iz straha da će odati imena zagrebačkih ilegalaca jer više nije mogao izdržati mučenja. Priklaio se. Prerezao si je džepnim nožićem grkljan, ali nije do kraja uspio sve i kako treba prerezati, pa je umirao nekoliko dana. No, uspjelo mu je. Više ga nisu mučili i nije odao prijatelje-suborce. Jest da je to bilo samoubojstvo u obitelji, ali pod izvanrednim okolnostima i s valjanim, junačkim motivom. Bi li se, pitala se Hana, njezin tatek doista ubio da nije ona, još kao djevojčica, u nekoliko navrata plačući iskamčila od strica Branka novac za tatine kockarske dugove? I kako je, od čega umrla njezina baka Slava? Uvijek su joj govorili da je umrla od žalosti za sinom Mladenom, nekoliko mjeseci poslije njegova samoubojstva. Jesu li joj tajili da je i baka Slava bila samoubojica zbog toga što su smatrali da su dva samoubojstva u obitelji preveliko opterećenje za dijete? Zapravo, mislila je Hana, od čega je umrla baka Slava? Nikada joj nitko nije objasnio od čega, ni poslije kada je Hana odrasla. Od žalosti! Čudno.

- *Ja potječem iz obitelji samoubojica, izlane Hana uz pizzu, baš mi se sada to nekako složilo u glavi, i stric Mladen i baka Slava i umalo, u više navrata, i tata...*
- *Što ti je, draga, trebala si postati bolje volje zbog punog želuca, kaj ti je sada? Dunja će, sada hoćeš biti pjesnikinja-samoubojica, nekakvi ženski Jesenjin?*

- *Ne, ne, definitivno ne pjesnikinja, žvačući će Hana, kad me se već proziva i ne pita - ja bih bila plesačica-samoubojica poput Isadore Duncan, u kočiji s dugim šalom izbačenim kroz prozor prema kotaču, uz Seinu i pogled na mostove, pa krc!*
- *Isadora se nije htjela ubiti, ispravi je Sara, to je bio nesretni slučaj.*
- *Vraga je bio slučaj, htjela je poslije Jesenjinove smrti, naravno da je, nesretna, htjela. Znam, što god da su pisali i govorili poslije. Sve su to nagađanja. Jednostavno, ja znam da je htjela umrijeti. Bila je već stara i sama, karijera joj je bila završena i nije više bilo Jesenjina koji ju je varao i napustio, ali svejedno...*
- *Dobro, dobro, jedi još!,* jednoglasno izustiše Sara i Dunja.

Dunja, kod koje su se nastavile družiti, pojavila se iz kuhinje sa svježim neskafeom koji je izazvao odobravanje poslije pizze, iako bi bolje legla pivica, napomenula je Sara.

- *Nije sad važno pivica ili kava, nego je došlo vrijeme, već dugo nismo, da se pomolimo, teatralno reče Dunja, iako smo već postarije, no za svaki slučaj, zlu ne trebalo.... ajmo cure!*

I njih tri, gledajući u plafon, nasmiješene, usredotočeno izgovoriše s lončićima neskafea u ruci, uglas, njihovu dugogodišnju himnu i molitvu:

*Bože, sačuvaj nas potresa, požara, poplave, rata i da se, opet, zaljubim!*

## JAN KAO POLJE VEDRINE

Tih je dana, nakon mnogo, mnogo godina Hanino dolaženje na posao dobilo iznenadno uzbudljiv štih. Zbog koječega i ljiljana!

Bila je bljuzgava zima, ne ovakva bajkovita kao u Čučerju, zima sa smrdljivim jutarnjim tramvajima i još smrdljivijim u 16 sati. Zima s iscjetkom tuđeg kišobrana u cipele, hukanjima na crveni luk pod podbradak i ponekim pritisnutim pimpekom na guzicu, sve kao slučajno, u gužvi i vožnji ili zbog dohvaćanja ručke preko njezinog ramena.

Hana je bila ušuškana samozadovljstvom zbog mnogo spašenih pasa iz šinteraja, a od muškaraca je (ako nisu bili udomitelji!) - digla ruke.

Poslovi oko naknadnog uknjižavanja društvenih nekretnina u zemljišne knjige gadili su joj se od samog početka. Više nije ni povremeno išla zastupati firmu na sud. Bila je u tihoj nemilosti još od afere s Ivorom. Pisala je nekakve nerazumljive dosadne pjesme za radnog vremena i sutradan ih palila u pepeljari. U staroj zgradi, u koju su je premjestili zajedno s ostalim pravnicima, na sreću, nije bilo alarmnog uređaja koji dojavljuje kad se malo jače zadimi, pa je gotovo svakoga jutra uz prvu kavu mirno palila u pepeljari svoje jučerašnje pjesme. Bilo je nečega božanskog u tim lomačicama: sve što joj je jučer bilo važno i stoga zapisano – danas gori u nepovrat! Prava pjesničko-mazohistička veselica. Osobito ako se uzme u obzir da Hana nije znala napamet ni jednu svoju pjesmu. Nikad! To joj je, valjda, bio obrambeni mehanizam. Ona se, kao što je jedan rani lucidni kritičar njezinog pjesmovlja napisao, *približavala poeziji tako da se od nje udaljavala*. Eto! Imao čovjek pravo, točno bubnuo! Zašto je sada gospodin izdavač (zato što je sklon izdaji pjesnika!?), umjesto da i dalje piše pametne, intuitivne književne kritike, žalosno je pitanje?

I opet, nakon onih prigrabljenih od Sv. Ante Padovanskog, – bijeli ljljani sa vonjem crkve i od kojih je, kad ih je mirisala, Hana imala žuti kukasti nos! Zagledana u bjelinu čučerjanskog snijega, ona je katkad vidjela ljljane. Zna, ono, kako kad dugo gledate u oblake, vidite figuru raskriljene ptice sa velikim kljunom, djeda Mraza s vrećom na leđima i slično! Tako je Hana, buljeći u snijeg, katkad vidjela bijele ljljane. A prašnici, zapitat ćete? E, pa žute prašnike

u bijelom snijegu crtali su Najdek, Nanuk i neman Azur! Kad je bio visok snijeg, njihovo zapišavanje izgledalo bi poput žutih točkica prašnika.

Janovoj je priči, za razliku od ostalih ljuvenih pričica iz ove prozne pjesmarice, prethodila mačka. Dakle, priča se nije završavala uzimanjem nove bolesne, napuštene mačke u stan, nego je tim aktom otpočinjala. Nedavno udomljeni mačić bio je Hanin najteži slučaj. Našla ga je u blatu ispred ureda sasvim iznemoglog i bolujućeg od svih bolesti. U parazitološkoj i internističkoj veterinarskoj ambulanti izgovorili su Hani u povodu njega istu rečenicu:

- *Gospođo, kako vam je uspjelo pronaći ovakvog mačića?*

Između ostaloga, imao je i šugu. Šuga je izlječiva zoonoza, ali treba biti uporan u “kupanju” životinje u rastopini nekakvog otrova koji ubije uzročnike-šugarce. Mačića je Hana sasvim izlječila i dala mu, a kakvo bi drugačije ime nego - Šugo.

Tih bljuzgavih, predpenzionerskih dana Hani je neka znanica iz šireg radnog okruženja natuknula da ima obožavatelja u Splitu, koji je upravo ovih dana u Zagrebu. Ne obožavatelja nje same, nego njezine poezije. Kazala joj je nešto slično i prošloga ljeta, no Hana nije bila prijemljiva za takvo što šašavo, pa je samo rekla ženi *ahaaa* i prešla na nešto drugo. No ovaj se put Hani dopala ta ideja sa obožavateljem iz Splita. Bila je osnažena i umirena volonterskim radom za pse, duševno odmorena od muškaraca i prijalo joj je što netko obraća pažnju i na njezinu poeziju.

- *Što je ovo, opet Dalmatinac, kao da sam ukleta!*, komentirala je, ipak, Sari.

Glumeći nezainteresiranost, ovaj joj se put zacaklila pomisao na obožavatelja (pa makar i, hvala Bogu, poezije!) nekako horizontalno: nebo, more, sunce, mirisi eteričnih ulja!

- *I što se od mene očekuje?*, upitala je arogantno gospođu provodadžinicu.

- *Pa, on bi se htio s vama samo upoznati, nakratko.*

- *Dobro, kad je već u Zagrebu, neka mi dođe u ured. Sutra u 11 sati.*

Tako će biti bolje, zaključila Hana, nego da se nalazimo u kavani sa , npr. zbirkom pjesama u ruci. Lakše ću ga se riješiti jer ovdje, navodno, imam pametnijeg posla.

Tko zna o kakvom se davatelju radi! Čitatelj poezije! Kako bi mogao izgledati Dalmatinac, i to Splitsanin, koji čita žensku poeziju! Mora da je to netko s hormonalnim poremećajem! Na kratkim nožicama, s oblom plosnatom guzom i – proćelav, razrađivala je dalje Hana, muškarac kojega žene neće, pa on iz očaja čita žensku poeziju. Ili je nasjeo na onu sfumato fotografiju na klapni jedne njezine zbirke, na kojoj izgleda osobito mlađahno, kao da je snimljena na maturalnoj zabavi.

- *Što mi to treba, potužila se istoga dana Dunji, mogla sam mu po najaviteljici poručiti neka samo čita i dalje! Zašto bi se trebao razgledavati kemijsko-fizički sastav osobe koja proizvodi poeziju jednako kao i govna. Proizvoditeljica pjesama en face i iz profila, s lošom frizurinom od prevelike vlažnosti zraka plus previše laka za kosu!*

U Hani se, odjednom, sve pobunilo protiv tog posjetitelja sutra u 11. I to ni manje ni više nego iz Ivorova Splita. Taj mali, stalno polusvježi splitsko-ivorovski ožiljak, s tek navučenom tankom kožicom preko oštre kosti, samo je trebalo dotaknuti noktom da se probuši. Split, iz kojega je dolazila i u koji se vraćala Hanina sreća i bol, izdaja i bespomoćnost i ono nešto u grlu od čega su joj stvoreni svi čvorići na štitnjači!

- *Dođavola i Split!*, prozbori Hana naglas šljapkajući prema kući.

Sutradan, Hana se nekako obuzdala da prije 11 sati ne pobjegne iz radne sobe i ostavi kod daktilografkinje poruku da je, nažalost, morala iznenadno službeno, na sud. Do zadnjeg se časa tješila da gospodin zasigurno neće doći, a ako i dođe, da je kratkonog! To bi odmah olabavilo stvar i bilo izvan bilo koje splitske slike.

A tada je zakucao i ušao. Golem, vitak i prekrasan s bijelim ljiljanima u pupoljcima.

- *Ovo je čak i za mene previše, proleti Haninom glavom, ovo je izvan pameti i podnošljivoga, ovo je nekakav privid Kraljevića, što li? Dobro je što sjedim jer to je ona situacija opisana u ljubićima kad glavnoj junakinji najprije klecaju koljena, pa joj otkažu kao prerezana cirkularnom pilom! Pada li u ljubićima glavna junakinja na pod ničice ili na guzicu, ili na što?*

- *Dobar dan. Izvolite?*

Danas joj se, zahvaljujući optimizmu sjećanja, samo čini da je to izustila, možda je samo blejila u gospodina, jer ako nešto Hana više ne podnosi, to su prekrasni muškarci i vožnja automobilom na principu stalnog pritiskanja gasa, pa kočnice. I od jednoga i drugoga joj je zlo.

- *Bože, daj da je glup!,* zapomagala je u sebi, *Daj da kaže nešto blesavo! Sigurno je glup.*

- *Izvolite, ovo je za vas.,* pruži joj ljiljane i doda, *Znate, ja sam vojno grlo,* izusti on u Hrvatskoj godine 1994.

Vojno grlo, gospode Bože, huškala se Hana, koja je to fora: vojno grlo!

To još nisam čula, grlo kao iz neke ergele? Dražesno i začuđujuće.

Može li to proći? Vojska kao ergela. Pa, valjda može, pomisli ona odjednom dobronamjerno.

- *Vojno grlo, a iz koje vojske?,* upita ga odjednom živahno.

- *Iz svih vojski. Iz one prije i ove sada,* reče on kao da ga zabavlja što je on uvijek vojno grlo, a vojske se mijenjaju i prolaze.

- *A koji ste rod ili takvo što i koji čin imate?*

- *Bio sam u JNA najprije podmorničar, a sada sam u Vojnoj policiji, kapetan korvete.,* vojnički uredno izvijesti gospodin na sva pitanja, bez salutiranja.

Hani se počelo, opet, nekako zamagljivati pred očima. Učini joj se sve sumanuto, kao na platformi s Ivorom: podmornica, JNA, pa recentna Vojna policija.

- *A da niste KOS-ovac?,* svrdlala je Hana.

- *Jesam. Bio sam, a sad sam SIS-ovac.*

Skočit ću kroz prozor, sjeti se Hana jedinog mogućeg razrješenja situacije. Ovo je grlo čista literatura. Zar ga je netko tako lijepoga poslao kao provokatora i špijuna, meni, gospođi srednjih godina totalno politički neatraktivnoj, usred rata?! Što taj čovjek govori i hoće od mene?

Što to smjera taj "ljubitelj poezije" čudesno skladnih crta lica s blagim, pametnim borama? Čovjek s travnatim očima i busenjem obrva? Ljepotan nalik na maketu zemljovida nekog nepoznatog, tropskog arhipelaga i k tome još s naušnicom u lijevome uhu, sasvim diskretnom, kao kapljom zlata, ali ipak – naušnicom. Što je on, vojno grlo-peder? Čita moje ljubavne pjesme i misli na dragoga koji ga je ostavio? Koliko mu je godina, četrdest i nešto, pedeset?

- *Divne su vam pjesme, javi se on, sve sam vaše zbirke pročitao i uvijek ih imam uza se. Zna li da me u zapovjedništvu zovu referent za Hanu Novak?*

- *U kojem zapovjedništvu?*

- *Splitske vojne oblasti.*

Pa možda i jest referent za mene, prestravi se Hana, ali zbog čega bih ja bila značajna bilo kojoj policiji da za mene plaća referenta? A kako je ono rekao da se zove? Je li uopće rekao? Rekao je: Jan i prezime nešto kao nekakvo stablo, da prezime mu je Čempres. Pa to ne može biti! Prezivati se Čempres i biti visok i vitak kao čempres. Ovo je ludilo. Što je mnogo, meni obično nije mnogo, zaključio omamljeno Hana, ali što je previše – previše je. Počela ju je boljeti glava. Kuckalo joj je muklobolno u jednoj točki na čelu. Zloslutno na migrenu. A sad bi on mogao lijepo otići doma, zaključio Hana i namjesti svoju službenu facu koju je Jan odmah registrirao.

- *Idem ja. Imate li vi, Hana, nekakav broj telefona koji ćete mi dati? Drago mi je što sam vas upoznao. Mogu li vas, katkad, nazvati?*

Hana mu je dala uredski broj telefona zaželjevši u sebi da Bog da da mu se ruka osuši ako zaista nazove.

Doma se jadala Šugi:

- *Onaj me danas u uredu smoždio, došla sam ti u dijelovima, a kako si mi ti? Daj mi šapu, daj čelo za pusu. Sve smo izliječili, mick, i proljev, i bronhitis, i upalu uha, i upaljene oči i, naravno, šugu. Izgledao si od šuge kao da si premazan blatom koje se ne da oprati! Nisam ni znala da si dečko jer ti je šuga tako sve pojela da je i to bilo nevidljivo! Ti si tako pametan mali mačak. Znaš, ne bih te ja u blatu takvog šugavog vidjela da nisi osam sati mijaukao ispod moga uredskoga prozora. I kako si bio dobar mjesec dana zaključan u zahodu radi izolacije od drugih mačaka i kako si se dao kupati u otopini Amitraza. Malo si grizao, no da, i grebao, ali najteže te je bilo odvratiti da si ne ližeš dlaku namočenu tim otrovom. Sjećaš se onoga Glavu gore i ne liži, samo brkom striži, što sam ti pjevala?*

Kuniću Ferdi je Hana saopćila da je može tri puta popišati od sreće što ju je ugledao, jer što će inače misliti o sebi (ugledala se u hodničkom ogledalu!) nakon onoga faširanja s migrenom u uredu!

- *Znaš, Ferdo, nekakav novi pripravnik za Kraljevića došao me je s mora vidjeti u ured. Možeš li zamisliti što je, bez tvojih očiju ljubavi, vidio? Vidio je staru, debeljuškastu, otužnu pjesnikinju s orlovskim nosom! Popišaj me još, tako da znam da me voliš, inače ću se raspasti od ojađenosti.*
- *Rok, rok,* odgovorio je Ferdo zagledan prema mrkvi u plastičnoj vrećici.
- *Malo više otmjenosti i sućuti, dragi. Ovo ću morati prespavati. Samo da vas nahranim, promijenim ti stelju i očistim zahode. Ovo što me danas snašlo, treba zatvoriti u kutiju, zamotati izolirbandom i baciti kroz prozor. I ubiti snom. Zašto se to meni događa? Zašto?*

Kad se ciljano naspavala, a Hana je znala kako se to radi, raspitala se o Janu. U državi-selu zvanom Hrvatska to doista nije bio problem. Saznala je da je Jan udovac, rodnom s Pelješca, da ima sina, da je doista vojni policajac, da ima

izraženi interes za kulturu i da ga tjeraju u mirovinu iako mu je oko četrdesetpet godina. I Hana se spremala zatražiti prijevremenu mirovinu. Pogled na dva uredska ormara puna Pravilnika, Sasova i pravomoćno okončanih sudskih predmeta nadraživao ju je na povraćanje.

- *Čemu je sve to, ti silni kilogrami papira, trebalo poslužiti ?, pitala se. Da sam svakoga mjeseca radnog staža posadila jedno stablo, imala bih negdje visoku šumetinu, a ovako, na kraju tog daveža od radnog staža, imam posječene šume prerađene u beskorisnu papirnu arhivu koju još trebam i spakirati prije nego što je ostavim čistačicama ispred sobnih vrata, kako im se hrpe papira ne bi putem do smeća razlistale uredskim hodnikom.*

A onda je jednoga dana, kao ostvareno prokletstvo, nazvao Jan. Govorio je opet nešto krasno o njezinoj poeziji. Hani je to bilo jezivo čudno. Njezina iskustva i s onima najdobronamjernijim muškarcima, kojima je dala na čitanje zbirku svojih pjesama, bila su sasvim suprotna, ako se izuzme Vodoinstalater. Ovome muškarcu nije ona dala zbirke, sam si ih je nabavio. Možda i onima prije nije trebala ona darovati knjige, već su ih sami trebali kupiti. Ma, vraga bi ih kupili! S Janom je bilo sve naopačke. Hani je to bilo razoružavajuće i raznježujuće. Od toga je bila vrlo, vrlo, vrlo smušena i ranjiva. Više od tri puta *vrlo*.

- *Otkad smo se upoznali, Hana, ponovno ali nekako drukčije čitam vašu poeziju i sve više razmišljam o vama kao o osobi.*
- *Što ne kažete! Doista?, Hana će blesavo.*

Glas mu je bio nebeski kad je izgovorio:

- *Za deset dana opet službeno dolazim u Zagreb, hoćemo li razgovarati koju minutu duže?*

Ovo nije za ljude, ponavljala je Hana u ritmu pisaće mašine dok je njezina daktilografkinja prepisivala neki stari podnesak sudu sa novim datumom.

Praveći se da radi na spisu iz kojega je tipkačica prepisivala, Hana je kao iz topa napisala

*OPET KRALJEVIĆU*

*ne obilazi moje dvore  
s kopljem i štitom od kartona  
kraljeviću  
sve tvoje zloslutne bore  
izdaleka bolje vidim  
za trud  
evo ti otpuhujem  
prašinu zlatnu  
s moga srca  
a tužnome konju  
latice podivljale ruže*

*za neku drugu  
poljupci ti se pozlatili  
i bijelila se griva  
tvome šarcu*

*odveć sve to traje  
ne dolazi  
ni kose ni kraljevne  
u prozoru  
nema*

Noć nakon Janove najave da će doći, Hana je sanjala *Stakleni san* kojega se, začudo, ujutro do u detalje sjećala. San počinje Janovim telefonskim pozivom i dogovorom za sastanak u kavani. Hana se približava kavani i čudi se kako ju je uopće našla, kad nije ni znala da ta kavana postoji u Zagrebu.

Kavana je na katu. Hana se počinje uspinjati polukružnim stepenicama vrlo oprezno jer su načinjene od prozirnog stakla. Ulazi u kavanu koja je vrlo svijetla, jer su joj zidovi stakleni. U jednome svijetlom kutu stoji Jan pokraj staklenog stola i očekuje ju. Hana mu prilazi, no on joj ne nudi da sjedne jer su i stolci od stakla, samo joj u znak dobrodošlice pruža ruku, koju se Hana ne usuđuje prihvatiti jer je i ona od stakla. Hana se zagledava u Janovo lice kojega nema, tek se nazire kontura njegove staklene lubanje u kojoj se, na mjestu gdje bi trebao biti smješten mali mozak, nazire kasetofon koji snima.

Pod dojmom toga sna Hana je tumarala stanom slijedećih dana i zastajkiivala na neuobičajenim mjestima.

- *San mi ne dopušta, podsvijest mi ne da, ne treba se sastajati s Janom.,*  
razmišljala je očajno, *Ako ga dotaknem razbit će se i porezat će me.*

Ferdu je veselilo njezino neobično zastajkivanje po stanu zbog analize *Staklenog sna*. Roktao je i poput debelog, crnog Indijanca, pravio krugove oko zastajkujuće Hane-kauboja. Jako ga je veselila ta promjena u Haninom ponašanju. Igra se mogla nazvati i *Crni slonić u staklarnici*, a završavala je zapišavanjem Haninih nogu i Ferdinim kuglicama na najčudnijim mjestima u stanu.

Unutar deset dana čekanja i duševnog rastrgavanja što će reći Janu kad je nazove da je stigao u Zagreb, nešto se događalo s Haninim licem.

Najprije, nakon cijelog života predbacivanja samoj sebi zbog neobične fizionomije koju je jedva mogla podnijeti, Hani se počelo sviđati vlastito lice.

- *Ovo je početak klimakterija!*, mrmljala si je u ogledalo, *klimakterično ludilo!*  
Daljnje zbunjivanje događalo bi se Hani tih dana kad bi joj polupoznati ljudi na stubištu ili u tramvaju govorili:

- *Kako ste se proljepšali, nekako pomladili, kao da vam lice sjaji!*

Hana se prestrašila. Jedino što je mogla konstatirati bilo je da je, suprotno onome što se tvrdi, ljepota, ipak, prelazna. Inficirao ju je Jan!

- *Hoću imati svoje staro lice, rekla je Hana prijateljici Sari, ovo je izvan pameti, ovo je nekakva crna rupa koju je iskopao moj hipotalamus, nikakvo prekrasno sjajeće lice ne dolazi u obzir, hoću natrag u zrcalu svoju bivšu fizionomiju!*

No, bilo je kasno. A i priču treba dovršiti. Ljepolika Hana trajala je nekoliko godina. Jan ju je tih godina posjećivao, uvijek donosio cvijeće, razgovarali su (ukupno: mjesecima!) telefonom na relaciji Zagreb-Split. Da Bog da da crko onaj izumitelj telefona, kako li se zvao?! Jednom je Hanu pozvao na jedrenje, koje je u zadnji čas otkazao radi iznenadno iskrsnulog posla, jednom ju je pozvao u Split i dosta se zaprepastio kad je pristala doći. Odsjela je kod Sarine sestrične. Viđala se nakratko s Janom, po sat ili dva dnevno, vrlo rijetko uvečer jer je uvijek imao” iznenadnog posla”. Taj je posjet Splitu bio nešto najmučnije što se Hani dogodilo s jednim muškarcem. Jan je bio u panici, a Hana se osjećala kao bespomoćni lovac na mlade zečice. Hanina domaćica se isčuđavala zašto je Hana došla u Split kad stalno sjedi kod nje doma. Hana nije znala kako bi joj bilo što objasnila, kad i njoj samoj ništa nije bilo jasno. Pozvao je u Split da bi se pred njom skrivao!

Sve bliskosti između Jana i Hane kao da su, odjednom, ukinute. Jedino lijepo što se prilikom te posjete Janu dogodilo bio je jedan trenutak u njegovu automobilu tijekom vožnje za Split iz Trogira. Spuštao se mrak, cesta je bila pusta i uz more. Nisu razgovarali. Nije svirala glazba. Hana je sjedila nepomično, spuštenu ruku uz tijelo. Jan je jednom promijenio brzinu dotaknuvši vanjskim rubom dlana Hanin spuštenu dlan uz mjenjač brzina. Zadržao je taj dodir malčice duže nego što je trebalo da se prebaci brzina. Hana je suspregnula dah. Uzalud. Brzina je bila prebačena.

Hana se tješila pišući

*SUDBINA SUZA*

*poput dviju suza*

*jednih očiju  
spuštamo se  
istim putanjama  
ponekad se sustižemo  
katkad pretičemo  
i padamo  
napokon  
u grob iste košulje*

*a nećemo se  
nikad  
sresti*

Poslije Splita sve je nastavilo teći po starom: razgovori (zanosni i pametni, ali s nove udaljenosti), cvijeće (ukusno aranžirano i dobro izabrano), posjeti (odmjereno česti i ugodno provedeno vrijeme na ručkovima u dobrim restoranima, izložbama, u Samoboru na kremšnitama...), razglednice s putovanja i jedrenja, divljenje Haninoj svakoj novoj knjizi s dolaženjem na promocije tih knjiga i, katkad, Hanina vesela, prijateljska pisma za koja je Jan posumnjao da mu ih netko, prije nego što ih dobije, čita. Naravno da su čitali!

Tim je čitačima Hana uputila na Janovu adresu sljedeće pismo:

*Dragi čitatelji Janove korespondencije!*

*Iako kao svaki pisac čeznem za čitateljima, u ovom sam slučaju sve više neraspoložena za vaš pogled kroz ključanicu. Dojadilo mi je što iz tako nedostojnog položaja, iz mraka, virite žmirkajući u nešto meni vrlo blistavo, sasvim nespremni za razumijevanje tog sjaja. Pokušajte kroz prozor! Nećete se morati saginjati, a ja ću vam moći mahnuti!*

*Sve što Jan i ja tvorimo svodi se na protrčavnje ispod duge bez namjere da postanemo drukčiji i nema veze s politikom. Naša alkemijska šifra za ono bijelo*

*između riječi i redaka koje tražite dogodila nam se jer smo je zaslužili svojim životima i nećete je odgonetnuti. Plašite li se vi gospodina Jana? I ja. Također, ne znam zbog čega. Jeste li primijetili da se čovjeku uvijek dogodi ono čega se najviše plaši? Odustanite.*

Prijatelj Jan i *Stakleni san* još traju. Ništa se nije promijenilo.

Hana se pokušavala koječime utješiti. Pišući pjesme, naravno, i čitajući.

Žeđajući za utjehom vratila se nakon mnogo godina Richardu Bachu i njegovom *Mostu preko vječnosti*:

.....  
*Što smo prosvijetljeniji, manji broj ljudi može živjeti s nama. Što više učimo, tim više i očekujemo da ćemo bolje živjeti sami.*

-----  
- *Kako to godi*, uzdahne Hana Mirjani kojoj je te dvije rečenice pročitala na telefon, *još kad bi bilo i istina!?*

- *Kako da ne!* čulo se s druge strane žice dubokim Mirjaninim večernjim glasom. Kao i Hana, Mirjana je već desetljećima živjela sama.

Jan će se uskoro oženiti. Već duže vrijeme stanuje sa jednom damom.

Kaže da se više ne boji pasa i da bi rado imao jednoga, svoga.

- *I to je nešto*, pomisli Hana, *samo da ne kupi čistokrvnoga. Split je pun lotalica.*